

www.nysa.eu

Nysa Kłodzka

PRZEWODNIK KAJAKOWY

TRAFANT

funkcjonalny **aktywny** niezbędny

Szczegółowy opis trasy - kolorowe mapy i zdjęcia - co warto zobaczyć

Pascal

WODOODPORNY
PAPIER
WODOODPORNY

Pascal

Nysa Kłodzka

Krzysztof Klar

PRZEWODNIK KAJAKOWY

www.nysa.eu

Legenda

Skala 1:45 000 1 cm – 450 m

	kierunek spływu		kościół
	szlaki kajakowe		kościół zabytkowe
	punkty kilometrażowe rzek		zabytki architektury
	strome, podcięte brzegi		punkty wysokościowe
	zapory, jazy, stopnie wodne		granice parków krajobrazowych
	mosty, kładki		zabudowa
	przenoszenie kajaka łędem		lasy
	wypożyczalnie kajaków		autostrady
	plaża lub kąpielisko		drogi główne
	młyny		drogi drugorzędne
	inne miejsca noclegowe		drogi inne
	poła namiotowe		drogi polne lub leśne
	miejsca biwakowe		numeracja dróg
	restauracje, bary		koleje ze stacjami

6 Paczków

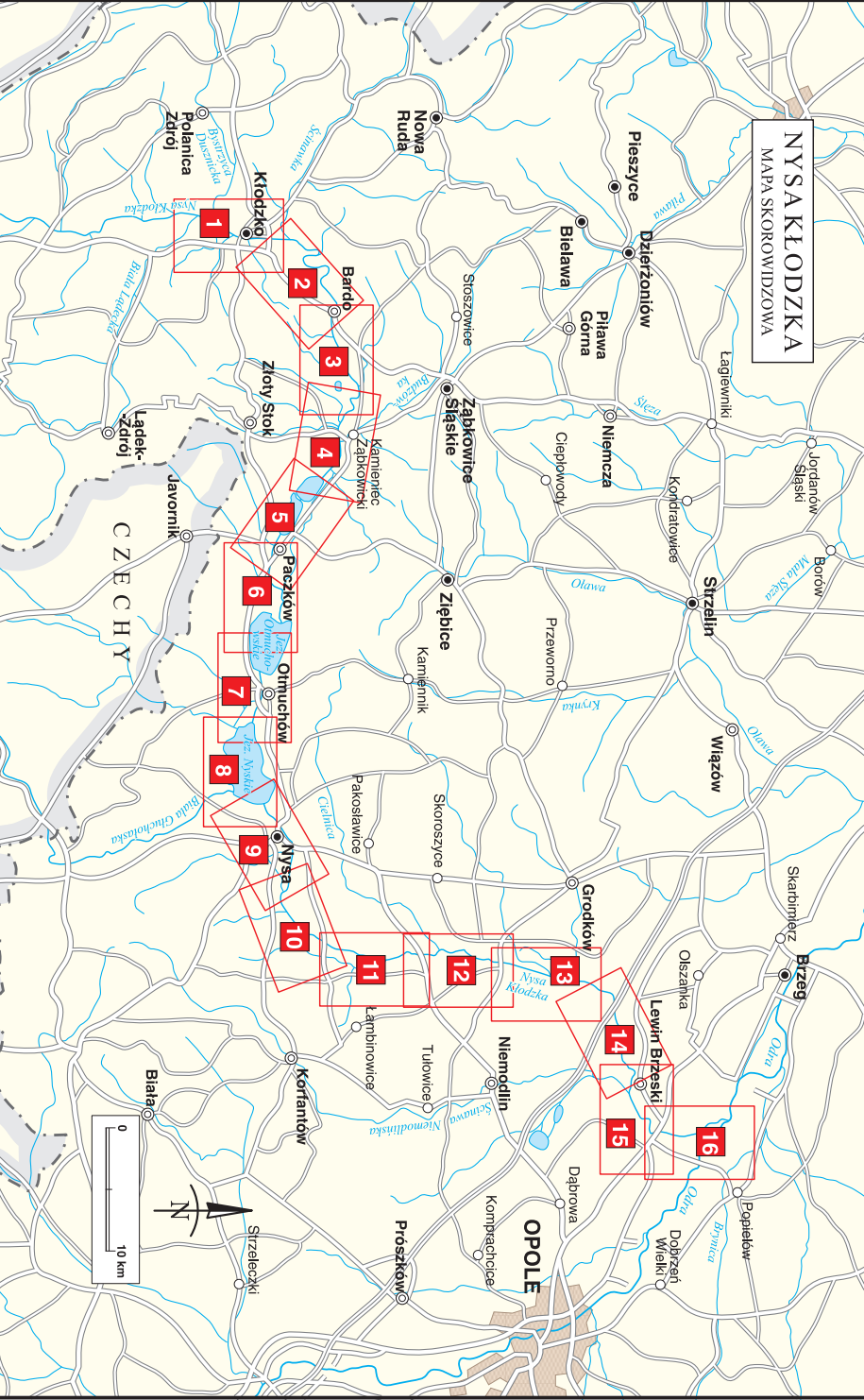
Numer mapy
odpowiadającej danemu
odcinkowi trasy

Nazwa miejscowości,
odcinka lub istotnego
punktu na trasie

NYSAKŁODZKA

MAPA SKOROWIDZOWA

2

3

BARDO

Kalwaria
▲ 583

Opolnica

120,0

Elektrownia

150-200 m

Wojbórz

Wilcza

Nysa Kłodzka

Dębowina Dolna

Dębowina

Mysia
▲ 612

Morzyszów

125,0

Strażnik
▲ 459

Podtynie

128,0

Dębowa Góra
▲ 422

Boguszyn

8
E67

Młynów

131,0

Ławica

132,0

Kamieniołomy

15 m

Elektrownia

Dębowa Góra
▲ 422

Boguszyn

Wojciechowice

Ścinawica

134,0

30 m

Duszniki Zdrój

135,5

8
E67

33

▲ 363

Kłodzko

Ścinawka

Joachimów

Dębinia

Wojbórz

3

Kamieniec
Ząbkowicki

Suszka

Oderwa

Zbiornik wodny „Kamieniec”
(projektowany)

110,0

Pilce

Ożary

Laski

4

Studew

Dzbanów

Laskówka

Ząbkowice
Śląskie

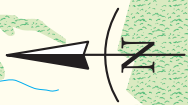
Mszanica

Studew

Przyłek

św. Anny

114,0

116,5

Janowiec

Potworów

8

E67

Myszka Kłodzka

Góra Różańcowa
380

Kalwaria
583

BARDÓ

117,8

118,0

2

119,2

„Brido”

Brzeźnica

Srebrna Góra

Mszanica

Kłobzko

4

99,0

5

-Duży

Byczeń

-Mały

Kamieniec
Ząbkowicki

308

103,0

272

Srem

Sławęcın

Złoty Stok

Sosnowa

Lopenica

105,0

Rogów

382

390

Ząbkowice
Śląskie

Nysa Kłodzka

106,0

3

Zbiornik wodny „Kamieniec”
(projektowany)

Oderwa

Suszka

Bardo

Pilsce

110,0

Ożary

7

Ulanowice

275

46

Nysa

Wójcice

72,7

8

Zwierzyniec

Cukrownia

OTMUCHÓW

250

255

Starowice

73,7

73,5

74,3

75,0

Śliwice

Kalków

Maciejowicki Potok

Ratusz

św. Mikołaja

Młynski Potok

Nyski Potok

Maciejowice

Frydrychów

Meszno

Elektrownia

76,2

46

Sarnowice

78,0

Jezioro Otmuchowskie

Ligota Wielka

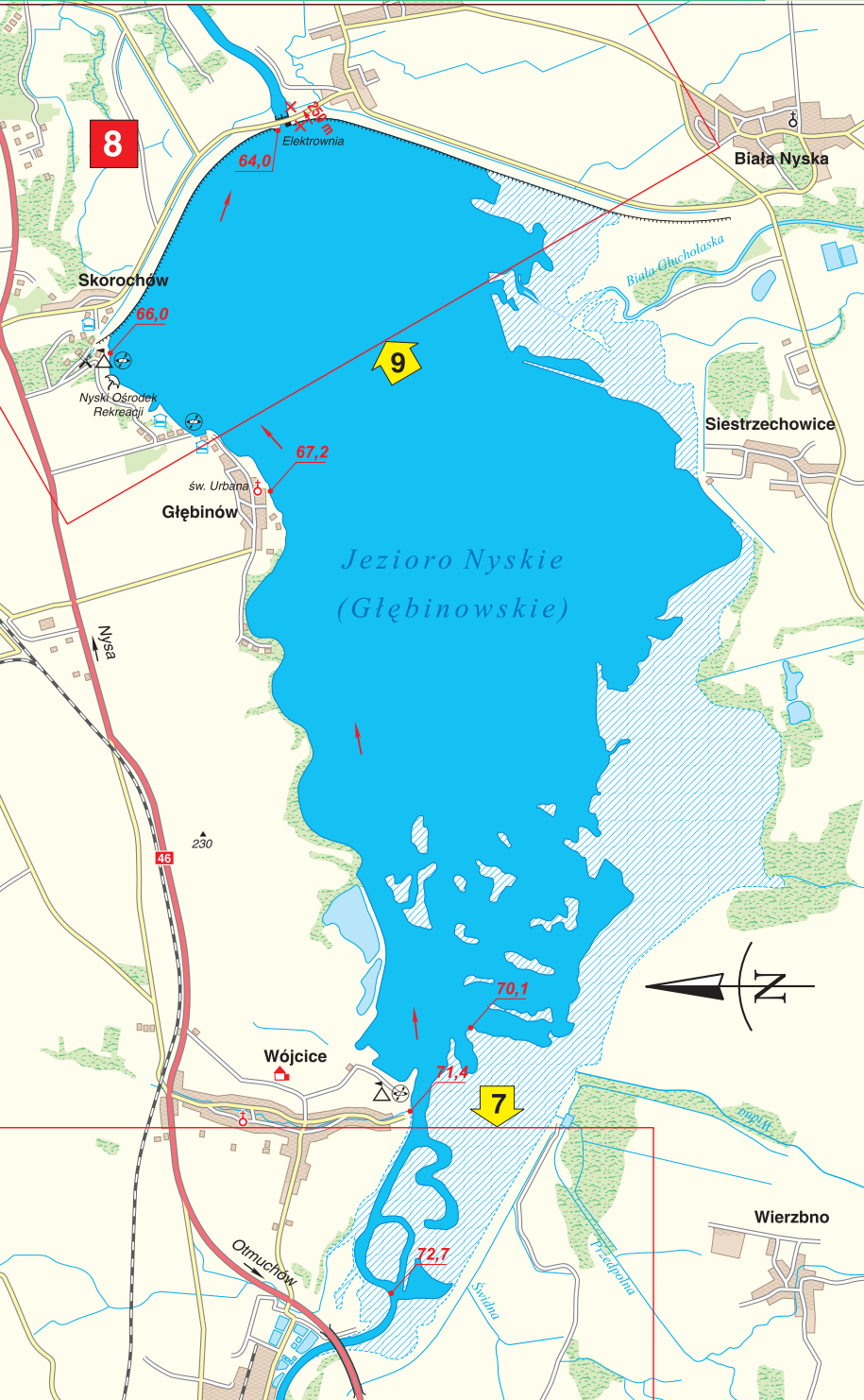
6

Scibórz

Ręczyca

Paczków

8

64,0

Elektrownia

Biała Nyska

Skorochów

66,0

Nyski Ośrodek
Rekreacji

9

Biała Głucholaska

Sięstrzeczowice

św. Urbana

Głębinów

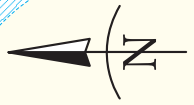
67,2

Jezioro Nyskie
(Głębinowskie)

Nysa

230

46

Wójcice

Nysa

7

70,1

71,4

Omruchów

Wierzbno

Swidwa

Trzeźpiana

72,7

9

Złotogłowice

Płatkowice

Rochus

Wyszów Śląski

10

Nysa Kłodzka

Konradowa

Kubice, Korfantów

Grodzów

406

60,1

Białka

Kamienica

Regulice

PODZAMCZE

KARŁÓW

DOLNA WIEŚ

60,4

407

60,7

61,0

61,2

Elektrownia

NYSZA

SREDNIA WIEŚ

Jędrzychów

RADOSZYN

SRODMIEŚCIE

NYSZA-POŁUDNIE

Prudnik

Glucholazy

GORNA WIEŚ

ZAMLYNIE

62,5

64,0

Elektrownia

8

Skorochów

Nyski Ośrodek Rekreacji

Jezioro Nyskie (Głębinowskie)

Biała Nyska

Otruchów

66,0

46

41

411

10

Elektrownia
200 m
48,4

11

49,5

51,6

53,5

55,7

9

Nysa

Rusocin

Wyszków Śląski

Nysa

Nivnica

406

407

Piātkowice

406

Rusocin

Nysa Kłodzka

Skowroni Potok

Kubicie

Wniebowzięcia NMP

Korfańców

Młynówka Nyszyniecka

Kamienica

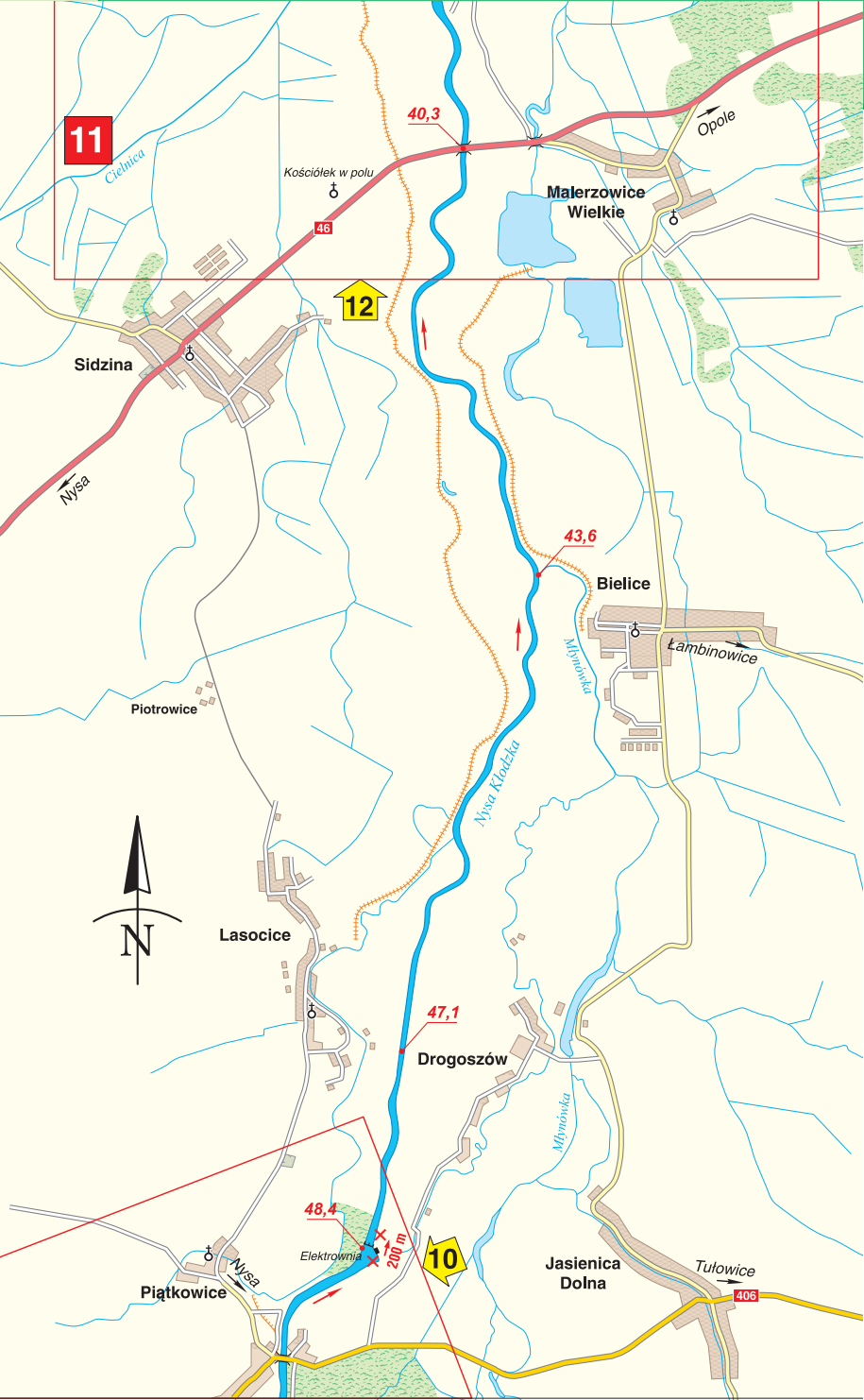
Młynowska

Mańkowice

Jasienica Dolna

Turłowice

Bardno

11

40,3

Kościółek w polu

46

Malerzowice Wielkie

Opole

12

Sidzina

Nysa

43,6

Bielice

Lambinowice

Piotrowice

Lasocice

47,1

Drogoszów

48,4

Elektrownia

200 m

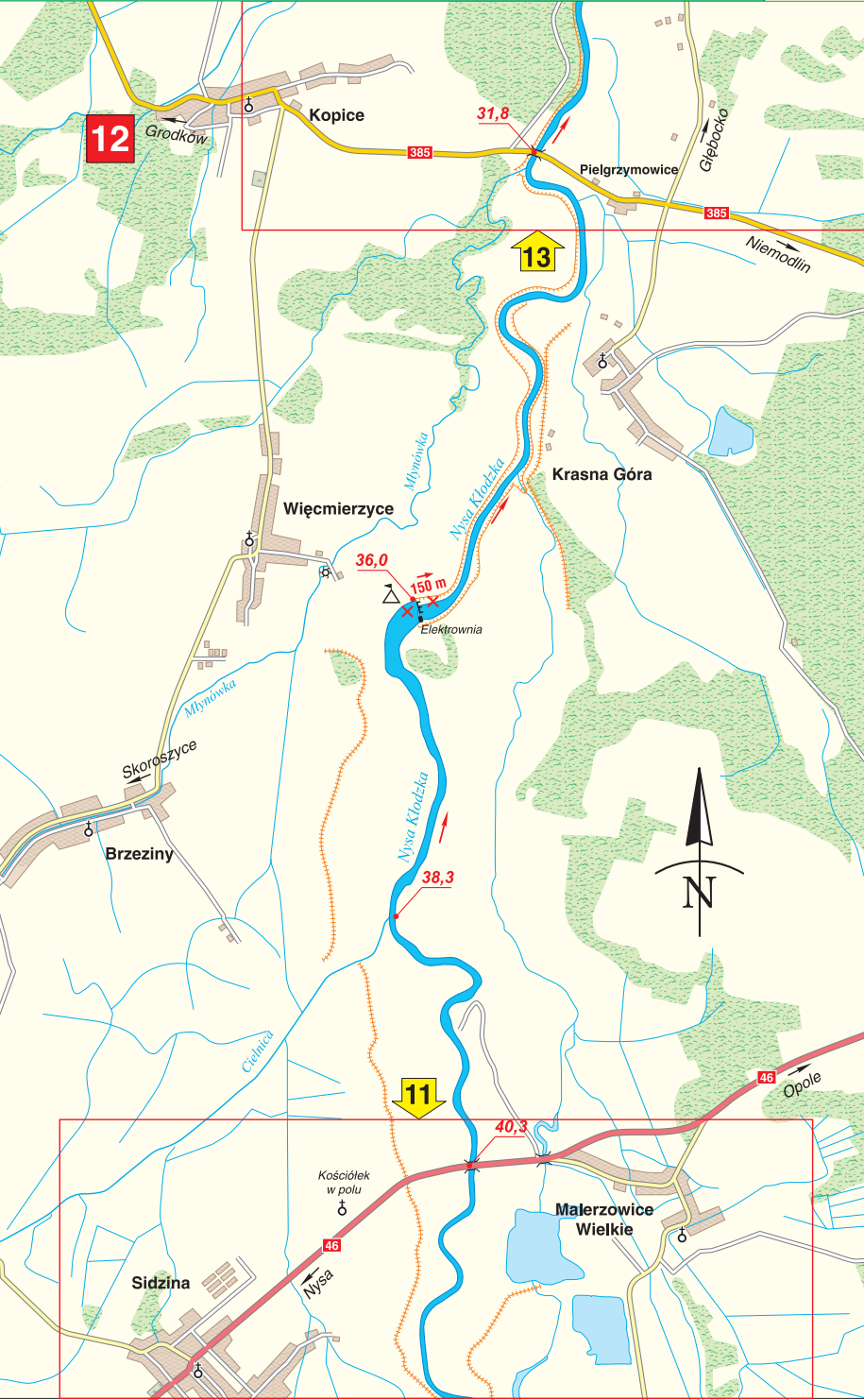
10

Piātkowice

Jasienica Dolna

Tułowice

406

12

Grodków

Kopice

31,8

385

Pielgrzymowice

Głębocia

Niemodlin

13

Więcmierzyce

Młynówka

Nysa Kłodzka

Krasna Góra

36,0

150 m

Elektrownia

Skoroszyce

Brzeziny

38,3

Nysa Kłodzka

Cielnica

11

40,3

Kościółek w polu

46

Nysa

Sidzina

Malerzowice Wielkie

Opole

14

Nowa Wieś
Mała

Lewin
Brzeski

Kantorowice

Lewin
Brzeski

Stroszowice

15

Sarny Małe

Ptakowice

458

Pustawicki Potok

Mysa Kłodzka

Katowice

Kolonia
Sarny Małe

A4
E40

Michałów

21,7

200 m

22,0

Niémodlin

Sarny Wielkie

Gracze

Wrocław

13

Radoszowice

15

Chróścina

459

94

Skorogoszcz

św. Jakuba

Opole

Borkowice

Popielów

7,4

Brzeg

16

Przecha

Oldrzychów

458

Rusków

11,4

Nysa Kłodzka

12,2

LEWIN BRZESKI

Łosiów

św. św. Piotra i Pawła

13,2

13,6

Ścinawa

Oldrzychów

14

Niemodlin

Kantorowice

Straszowice

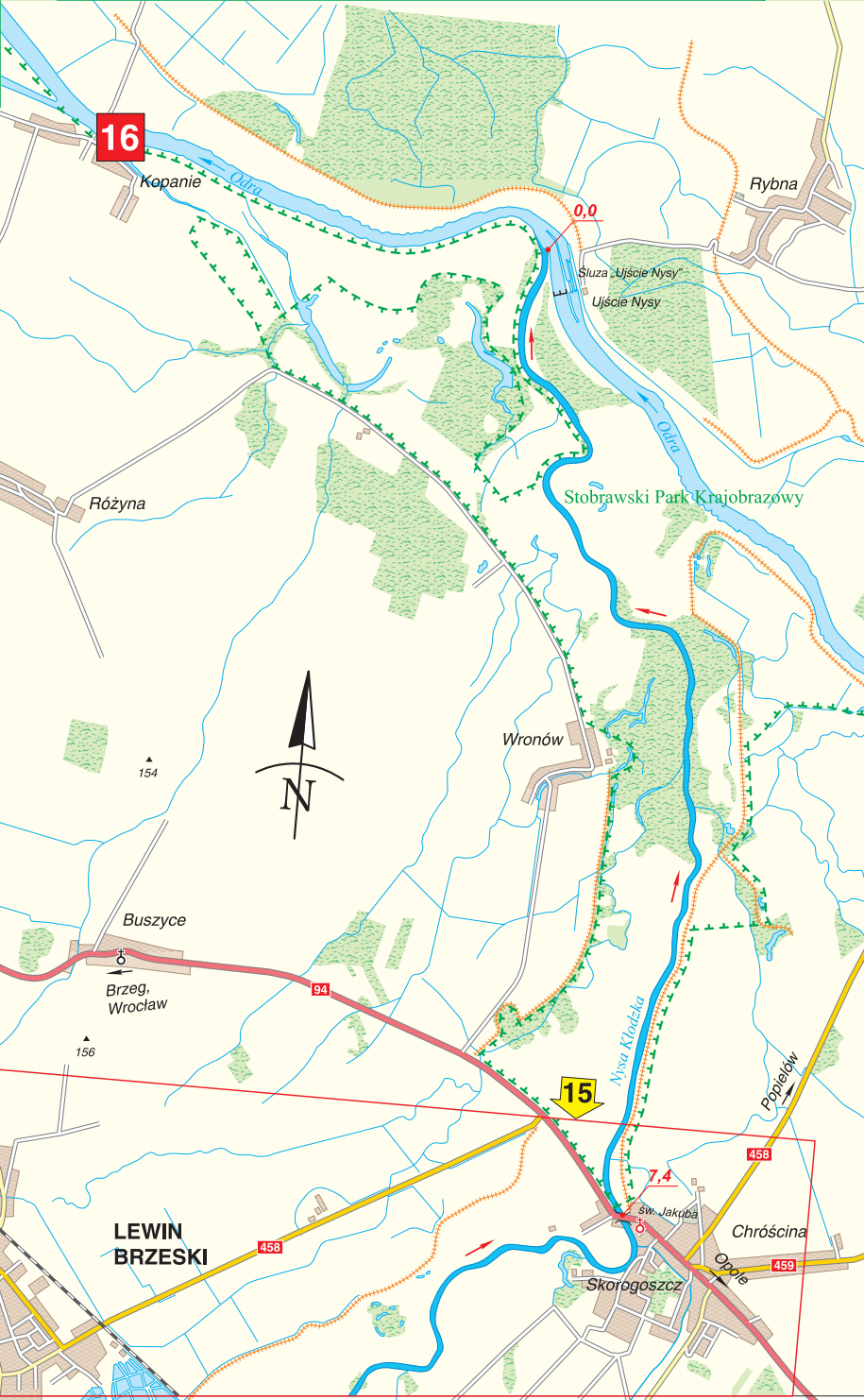
Nowa Wieś Mała

458

Jarpowice
Wielkie

Sarny

16

Kopanie

Nysa

Rybna

0,0

Słuz „Ujście Nysy”
Ujście Nysy

Różyna

Stobrawski Park Krajobrazowy

▲
154

Wronów

Buszyce

Brzeg,
Wrocław

94

▲
156

15

Nysa Kłodzka

Popielew

458

LEWIN
BRZESKI

458

7,4

św. Jakuba

Chróścina

Skorogoszcz

459

Przepływająca przez Dolny Śląsk i Opolszczyznę Nysa Kłodzka (czes. Kladzka Nisa, niem. Glatzer Neisse) jest największym górnym, lewobrzeżnym dopływem Odry. Jej źródła znajdują się na wysokości 845 m n.p.m. – na zboczach Trójmorskiego Wierchu w Masywie Śnieżnika wchodzącego w skład Sudetów Środkowych. Wzdłuż biegu rzeka zmienia kilka razy swój charakter. Na odcinku od źródeł do Międzyzlesia Nysa Kłodzka jest typowym potokiem górnym. Poniżej – aż do Barda – ma cechy rzeki górskiej. W dalszym biegu, od Barda do Lewina Brzeskiego, ma charakter rzeki podgórskiej, a na ujściowym odcinku, poniżej Lewina Brzeskiego – nizinnej.

Najbardziej interesujący jest przełomowy odcinek doliny Nysy Kłodzkiej, w rejonie Barda, gdzie rzeka przecina pasmo Gór Bardzkich głęboką i krętą doliną o stromych, zalesionych stokach. Dolina stanowi najbardziej dogodny połączenie ziemi kłodzkiej z resztą Śląska. Znaczna część dorzecza Nysy Kłodzkiej jest górzysta, dlatego też przepływy w rzece są bardzo zmienne – dotyczy to odcinka powyżej Jeziora Paczkowskiego, poniżej przepływy zależą przede wszystkim od odpływów ze zbiorników: Paczkowskiego, Otmuchowskiego i Nyskiego (Głębinowskiego).

Między Kamieńcem Żąbkowickim, Paczkowem, Otmuchowem i Nysą znajdują się cztery jeziora retencyjne, spiętrzające wody rzeki przy pomocy zapór ziemnych. Są to zbiorniki: Topolski (od miejscowości Topola), Kozielski (od miejscowości Kozielno) – razem tworzące akwen Paczkowski – oraz Otmuchowski (od miejscowości Otmuchów) i Nyski zwany też Głębinowskim (od miejscowości Nysa lub częściowo zalanej miejscowości Głębinów).

Długość rzeki	195 km
Powierzchnia dorzecza	4534 km
Najważniejsze prawostronne dopływy – potok Wilczka, rzeka Biała Łądecka, rzeka Biała Głuchołaska, rzeka Ścinawa Niemodlińska oraz potok Borkowicki;	
Najważniejsze lewostronne dopływy – potok Bystrzyca, Łomnica, rzeka Bystrzyca Dusznicka, rzeka Ścinawka i potok Budzówka.	

Najbardziej odpowiedni dla klasycznych spływów kajakowych jest odcinek od miasta Kłodzko do ujścia rzeki. Koryto Nysy Kłodzkiej między Kłodzkiem a Lewinem Brzeskim charakteryzują bardzo liczne zakola;

odcinki proste występują rzadziej. Szerokość tego odcinka waha się od 10 do 70 m, przy czym największy jest fragment między Kamieńcem Ząbkowickim a Topolą. Brzegi rzeki są na ogół porośnięte wikliną. Na wielu odcinkach poniżej Nysy rzeka ma zdeformowane koryto, które swym wyglądem przypomina ciek pierwotny – jest to wynik zniszczeń spowodowanych przez powodzie. W tych miejscach brzegi wklęsłe są przeważnie strome i oberwane, zaś po przeciwnej stronie, przy brzegach wypukłych, znajdują się żwirowo-piaskowe odsypiska, a same brzegi wypukłe porośnięte są krzewami i drzewami.

Niegdyś Nysa Kłodzka była uregulowana na całej swej długości. Obecnie również dąży się do doprowadzenia jej do takiego stanu. Dzięki robotom regulacyjnym z roku na rok zwiększa się długość uporządkowanego koryta. Po roku 2002 wybudowano, przy spiętrzeniach na progach rzecznych kilka małych elektrowni wodnych (Bardo, Piątkowice, Siostrzechowice). Odcinki uregulowane harmonizują pod względem przyrodniczym z miejscami zniszczonymi. Dzieje się tak, ponieważ zabudowa rzeki jest oparta na budowach faszynowych, które porasta wiklina (tak zwana zabudowa biologiczna).

Przepływy dolnej Nysy Kłodzkiej zależą głównie od odpływów ze zbiorników retencyjnych. Wszelkie informacje o odpływach wody można uzyskać w Regionalnym Zarządzie Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, który administruje zarówno zbiornikami wodnymi jak i rzeką Nysą Kłodzka.

Uregulowane brzegi Nysy w Kłodzku

Długość szlaku

137 km

Trasa – Kłodzko, Bardo, Kamieniec Ząbkowicki, Paczków, Otmuchów, Nysa, Lewin Brzeski, Skorogoszcz, ujście rzeki Nysy Kłodzkiej do Odry.

Szlak wodny Nysy Kłodzkiej jest bardzo ciekawy z perspektywy krajoznawczo-turystycznej i piękny pod względem przyrodniczym. Wzdłuż trasy można łowić ryby, lasy obfitują w grzyby. Liczne odsypiska i wyrwy żwirowo-piaskowe można wykorzystać jako plaże lub miejsca do postojów i biwaków, a bliskie sąsiedztwo miast i wsi ułatwia zrobienie zakupów. Szlak urozmaica różnicowany charakter rzeki – górski, podgórski i nizinny – oraz jeziora.

Ze szlaku Nysy Kłodzkiej można wyodrębnić kilka etapów różniących się w swym charakterze od pozostałych. Pierwszy odcinek od Kłodzka do Kamieńca Ząbkowickiego charakteryzuje się ustabilizowanym przez zbocza gór i uregulowanym – ingerencją człowieka – korytem rzeki. Liczne zakola i meandrująca rzeka prezentują się szczególnie pięknie na odcinku przelomu bardzkiego. Ingerencja człowieka ograniczyła się tutaj do wybudowania kilku progów wodnych i jazów. Jest to pod względem widokowym najpiękniejszy fragment rzeki.

Drugi odcinek Nysy Kłodzkiej nie jest zbyt długi, biegnie od Kamieńca Ząbkowickiego do Topoli i ma dziki, nieregulowany charakter. Tej naturalnej formy rzeka nabrała od czasu powodzi w 1997 r. Znajdujące się tutaj do tego czasu urządzenia hydrotechniczne, zostały zniszczone przez ulewne deszcze, a rzeka obrała sobie nowe koryto, płynąc swobodnie i dzieląc się na kilka cieków wodnych. Obecnie część tego odcinka została zalana przez powstały zbiornik retencyjny w Kozielnie. Jest to najtrudniejszy technicznie do pokonania etap, wymagający wysiłku, szczególnie przy wysokim stanie wody.

Od Topoli do Nysy rzeka przepływa przez zbiorniki retencyjne połączone między sobą kilkukilometrowymi ciekami wodnymi. Nurt jest wolny, uzależniony od ilości spuszczonej wody, a charakter tego fragmentu – podobny do jezior nizinnych. W czasie wiatru występuje tutaj duża fala. Brzegi zbiorników zostały zagospodarowane (z wyjątkiem nowo wybudowanych w Topoli i Kozielnie) licznymi ośrodkami wypoczynkowymi, rekreacyjno-sportowymi, plażami i polami biwakowymi (zwłaszcza lewe brzegi).

Dolną część rzeki od miejscowości Nysa cechuje zmienny charakter koryta. Występują tu odcinki o bystrym nurcie na przemian z wolniejszymi, ze względu na występujące tu budowle hydrotechniczne – stopnie wodne i jazy. Prowadzone są tutaj również na krótkich odcinkach roboty regulacyjne, co często zmienia charakter rzeki. Dzięki tej zmienności

Wodowanie kajaka na Nysie w Kłodzku

137,0 KŁODZKO – START

Spływ kajakowy Nysą Kłodzką najlepiej rozpocząć z Kłodzka. Przy dużym stanie wody można także wystartować z Bystrzycy Kłodzkiej na Nysie Kłodzkiej lub z Łądko-Zdroju na rzece Białej Łądeckiej, prawym dopływie Nysy Kłodzkiej.

Najdogodniejszym miejscem do wodowania kajaków w Kłodzku jest **lewy brzeg rzeki w okolicy dworca PKP Kłodzko-Miasto i dworca PKS**. Rzeka przepływa tuż obok tych obiektów. Idąc pieszo od dworców PKP i PKS należy przejść przez most na rzece i skierować się w lewo (w górę rzeki), po 300 m dochodzimy do kładki dla pieszych, a po dalszych 50 m do betonowego progu przegradzającego koryto. W tym miejscu część wody z rzeki odprowadzana jest tzw. Młynówką na potrzeby nieczynnego już miejskiego młyna i małej elektrowni wodnej. Jest to najbardziej dogodne w Kłodzku miejsce do wodowania kajaków. Dojechać do tego miejsca można od dworca kolejowego i autobusowego, kierując się na most, a następnie na najbliższym skrzyżowaniu w lewo ulicą Malczewskiego do obwałowań rzeki, na wysokości kładki dla pieszych. Mieści się tutaj mały parking, można też przejechać przez wał przeciwpowodziowy utwardzoną drogą przeciwpożarową, ponieważ znajduje się tu

punkt czerpania wody. Przed rozpoczęciem splotu warto zwiedzić Kłodzko. Stąd do centrum miasta i rynku jest zaledwie 15 min drogi.

Położone w malowniczych Sudetach Środkowych **Kłodzko** liczy około 30 tys. mieszkańców i jest ważnym ośrodkiem turystycznym i usługowym ziemi kłodzkiej.

Należy do najstarszych miejscowości na Śląsku – pierwsze wzmianki o warownym grodzie na szlaku z Pragi do Wrocławia pojawiają się już w X w. Wokół grodu ulokowane było wówczas podgrodzie i osada targowa. O panowanie nad miastem toczyły się boje między Polakami a Czechami – w II poł. XI w. i II poł. XIII w. miasto przejściowo było pod panowaniem Piastów. W 1003 r. gród został zniszczony przez Polaków, ale już siedem lat później Czesi rozpoczęli budowę nowej twierdzy. W 1074 r. miasto opanował Bolesław Śmiały, jednak wkrótce Czesi ponownie je odebrali, by w 1114 r. Bolesław Krzywousty spalił je i prawdopodobnie przejął. Dwadzieścia lat później zawarto tu pokój między Bolesławem Krzywoustym a Sobiesławem Czeskim.

Prawa miejskie miasto uzyskało w XIII w. Od XIV do poł. XVIII w. wraz z ziemią kłodzką funkcjonowało jako samodzielne terytorium pod panowaniem czeskim; przejściowo rządzili tu Piastowie śląscy (XIII–XIV w.) jako lennicy królów czeskich. Położone na ważnym szlaku strategiczno-handlowym miasto było ośrodkiem handlu i rzemiosła, miało też własną mennicę. Podpadło, zniszczone w wyniku wojny trzydziestoletniej. Od poł. XVI w. Kłodzko należało do Habsburgów, a od 1763 r. znajdowało się w granicach Prus. W 1774 r. rozpoczęto budowę potężnej twierdzy, której kazamaty podczas II wojny światowej były miejscem niewolniczej pracy jeńców. W XIX i XX w. rozwinął się przemysł metalowy, drzewny, ceramiczny.

Do 1945 r. miasto nosiło nazwę Glatz. Po II wojnie światowej znalazło się w granicach Polski. W latach 1946–1975 było siedzibą powiatu i zostało nim ponownie w 1999 r. W lipcu 1997 r. o Kłodzku mówiła cała Polska. Zgodnie z rzekomą przepowiednią jasnowidza z Bystrzycy Kłodzkiej, niejakiemu Filipka (już nieżyjącego), Nysa Kłodzka w ciągu kilku godzin wezbrała o 7 m, zalewając dużą część miasta, łącznie z klasztorem i kościołem Franciszkanów. Gehenna Kłodzka i jego okolic trwała prawie miesiąc. Szczęśliwie nie spełniły się do tej pory inne przepowiednie bystrzyckiego wizjonera, mówiące o totalnym potopie, zalewającym także ratusz.

Miasto znane jest z przemysłu spożywczego, elektrotechnicznego, lekkiego, drzewnego, wytwórni materiałów budowlanych, chemii gospodarczej, zakładów graficznych; jest też ośrodkiem turystycznym.

Twierdza w Kłodzku

Do najciekawszych obiektów turystyczno-krajoznawczych w Kłodzku, które warto zwiedzić, należy położona na Fortecznej i Owczej Górze **twierdza**. Jej początkiem był istniejący tu w IX w. warowny gród obronny. W XIII-XIV w. przekształcił się on w kasztelanię, którą król Jerzy przebudował w XV w. na komfortową rezydencję. Obok kamiennego, potężnego stołbu i późniejszej wieży zegarowej ozdobą zamku była tzw. zielona komnata. Do gotyckiego zamku górnego dobudowano w latach 1555–1560 dolny i średni. Z nową częścią związany był ulokowany w niższej partii wzgórza klasztor Augustianów, później Jezuitów. Każda z części zamku posiadała własną studnię. Do dziś zachowała się tzw. studnia tumska.

Warownię zajął w 1620 r. hr. Thurn, likwidując dla celów obronnych klasztor i kościół, oraz spustoszył otoczenie. Podczas oblężenia przez wojska cesarskie wybuch prochów wydatnie zniszczył stołb i spowodował pożar znacznej części zamku.

Po wojnie trzydziestoletniej Habsburgowie dokonali gruntownej przeróbki ocalałej reszty. W latach 1680–1702 bracia Carove przebudowali warownię według włosko-niderlandzkich zasad strategii fortyfikacyjnych. Powstały wówczas m.in. bastiony, kurtyny i raweliny.

Po opanowaniu Kłodzka przez Prusaków, zwłaszcza po roku 1770, Fryderyk II rozbudował umocnienia, czyniąc twierdzę głównym trzonem zespołu fortyfikacyjnego, w jaki zamienił miasto wraz z fortem pomocniczym na Owczej

Ratusz w Kłodzku – widok z bastionu

Górze, nazywając go „kluczem do Śląska”. W takim stanie twierdza przetrwała do dziś.

W 1877 r., po zniesieniu statusu twierdzy i po uznaniu fortecy za przestarzałą, stała się ona głównym więzieniem politycznym Niemiec. Przebywali tu m.in. E. Dembowski, Wojciech Kętrzyński, później K. Liebknecht i oficerowie – uczestnicy III powstania śląskiego.

W czasie II wojny światowej mieściła tutaj filia obozu jenieckiego (oflag VIII B). Od 1944 r. działały tu zakłady zbrojeniowe AEG, przeniesione z Łodzi wraz z polską załogą. Produkowały one części do rakiet V-1 i V-2 oraz łodzi podwodnych. Pracowali w niej również jeńcy z oflagu. Dziś twierdza udostępniona jest do zwiedzania.

Wewnątrz warto zwiedzić podziemne tunele, chodniki saperskie, wystawę szkła artystycznego, lapidarium oraz izbę pamięci narodowej i mauzoleum. Z bastionu widokowego można podziwiać wspaniałą panoramę na miasto i otaczające Kotlinę Kłodzką pasma górskie.

Konieczne trzeba odwiedzić **Wyspę Piaskową** – najcenniejszym obiektem jest tutaj charakterystyczny kościół Matki Boskiej Różańcowej z dwoma wieżami. Duży barokowy gmach wzniesiono w czasie wojny trzydziestoletniej w miejscu i z wykorzystaniem elementów gotyckiego poprzednika. Do przebudowanej w 1711 r. świątyni przylega barokowy klasztor Franciszkanów – zakonu związanego z Kłodzkiem od XIII w. Za czasów pruskich zespół klasztorny był wykorzystywany jako szpital wojskowy. Wspaniałe polichromie sklepienne kościoła i freski w dużym refektarzu opactwa są prawdopodobnie dziełem Feliksa Antoniego Schefflera, wybitnego malarza śląskiego baroku. Zwiedzając zabytek, warto poprosić kogoś z braci, by opowiedział o ratowaniu kościoła w czasie powodzi w 1997 r.

Na Wyspę Piaskową z dworca PKP Kłodzko Miasto i z dworca PKS dochodzi się stalowym mostem. W czasie powodzi rzeka płynęła ponad nim, sięga-

jąc piętra kamienic. Ta część starówki jest oddzielona od rynku odnogą Nysy zwaną Młynówką.

Niewątpliwą atrakcją Kłodzka jest **Podziemna Trasa Turystyczna im. 1000-lecia Państwa Polskiego**. Biegnie ona – zabezpieczonymi przez ekipę wrocławskich górników – lochami pod miastem. Wewnątrz warto zobaczyć ciekawe ekspozycje m.in. kamieni szlachetnych i półszlachetnych występujących na terenie Kotliny Kłodzkiej, szkielet niedźwiedzia jaskiniowego przeniesiony tu z Jaskini Niedźwiedziej z Kletna, a także stalaktyty i stalagmity pochodzące z tej samej jaskini oraz urządzenia w służących kiedyś mieszkańcom za schronienie piwnicach, zwłaszcza w okresie wojen (np. studnia i piec do wypieku chleba).

Zbudowany nad kanałem Młynówka w latach 1281–1390 **most gotycki** wyróżniają umieszczone na nim figury świętych, przez co mówi się o nim, że jest miniaturką praskiego Mostu Karola. Jak zapisano w kronikach do zaprawy wapiennej użytej do budowy mostu użyto podobno białka z 20 tys. jaj kurzych i wiele litrów piwa.

Prosto z mostu ul. Wita Stwosza wspina się na częściowo odnowiony **rynek** (pl. Bolesława Chrobrego). Najcenniejsze kamienice stoją w południowej pierzei placu i w otoczeniu ul. Armii Krajowej – północną pierzeję, niestety, wyburzono w latach PRL-u i w latach 90. odbudowano bez nawiązania do historii. Przebudowane w duchu baroku kamienice z XV i XVI w. zachowały wiele renesansowych detali.

Centrum rynku zajmuje okazała siedziba władz miejskich. Pierwszy ratusz wzniesiono tu w połowie XIV w. Obecny, wielokrotnie przebudowywany, pochodzi z końca XIX w. Czworokątna gotycka wieża z galerijką widokową jest

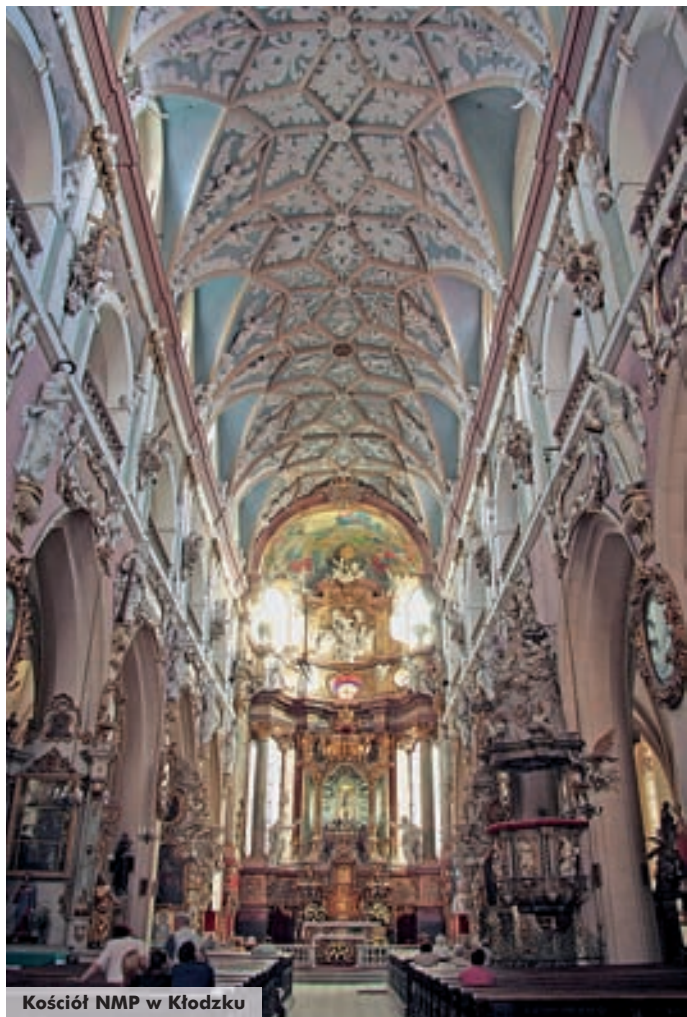

Most gotycki nad kanałem Młynówka

1 Kłodzko

NYSA KŁODZKA

jego najstarszą i najmniej zmienioną częścią. U wrót ratusza stoi efektowna barokowa studnia-fontanna z XVIII w., ozdobiona delfinami i zwieńczona kamiennym lwem, herbem Kłodzka. Z drugiej strony ratusza warto obejrzeć odrestaurowaną maryjną grupę wotywną z 1680 r., ufundowaną przez jezuitów i mieszczan dla upamiętnienia klęsk pożaru i epidemii, które spadły wówczas na Kłodzko, zbierając tragiczne żniwo – 1,5 tys. osób.

Kolejne ciekawe miejsce to **Muzeum Ziemi Kłodzkiej** – w budynkach dawnego konwiku jezuickiego zgromadzono ogromną kolekcję zegarów domowych. W oryginalnych wnętrzach uwagę zwraca dział poświęcony dziejom Kłodzka oraz kolekcja rękodzieł, starodruków i rycin. Muzeum warto odwiedzić choćby dla samych wnętrz obiektu.

Aby zobaczyć jedną z najwspanialszych gotyckich świątyń w Polsce, należy odnaleźć plac Kościelny – stoi tu **kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny**. Obecna kamienna budowla powstała w XV–XVI w. na miejscu XII-wiecznego drewnianego kościoła Joannitów. Wzniesiono ją z inicjatywy arcybiskupa Pragi, Arnošta z Pardubic, który doznał tu religijnego objawienia. Najstarszą częścią świątyni jest prezbiterium. Trójnawowa bazylika ma 62 m długości i 22 m szerokości. Zachodnią fasadę wieńczą dwie wieże, a wschodnia część kończy się trzema absydami.

Do wnętrza kościoła prowadzą trzy późnogotyckie portale. W środku wielkie wrażenie robią gwiazdźdźiste i krzyżowe sklepienia, wypełnione barokowymi sztukateriami. Wyposażenie świątyni pochodzi z czasów, gdy należała do jezuitów. Najwybitniejszymi dziełami są: ołtarz z 1729 r. z gotycką figurką Madonny z XIV w. oraz ambona i zdobne konfesjonale – dzieła mistrza Michała Klahra z Łądko-Zdroju.

Przed ołtarzem z lewej strony stoi marmurowy pomnik biskupa Arnošta, postawiony w 1864 r. na pamiątkę 500 rocznicy śmierci kapłana – oryginalna stara tumba (nagrobek w kształcie skrzyni) popękata i dlatego zastąpiono ją nowym posągami.

Miłośników sztuki średniowiecza z pewnością zachwyci wyrzeźbiona w surowym drewnie XIV-wieczna Madonna z Czyżykiem (według niektórych źródeł – ze szczygłem) w kaplicy św. Jakuba. Koło świątyni wznoszą się zabudowania dawnego kolegium Jezuitów i seminarium z lat 1665–1690.

Od wiosny do końca lata w kościele odbywają się koncerty organowe.

137,0 WODOWANIE

Po zwiedzeniu miasta wracamy do punktu startowego, czyli nad brzeg rzeki. Po jej drugiej stronie widać tor kolejowy prowadzący do dworca PKP i łączący Wrocław z Pragą, a nieco wyżej – szosę łączącą Międzyzlesie z Kłodzkiem i z obwodnicą drogi międzynarodowej E-67.

! **Rozpoczynamy spływ dość spokojnym, nabierającym tempa głównym nurtem.** Z prawej mijamy dworce PKP Miasto oraz PKS i przepływamy pod mostem drogowym, który wcześniej pokonywaliśmy pieszo lub samochodem. Przed filarem mostu jest spo-

ro kamieni, należy uważnie „czytać” wodę. Za chwilę kolejny most i jeszcze dwa następne. Tuż za tym ostatnim znajduje się niewidoczny, usytuowany w poprzek koryta rzeki **Uuskok i znaczne obniżenie poziomu lustra wody**. Brzegi okolone są wstążką kamienną lub betonową i podniesione na wysokość kilku metrów. W ten sposób władze miasta zabezpieczają mieszkańców przed zalaniem ich domostw wysoką wodą pojawiającą się rokrocznie w czasie wiosennych roztopów i jesiennych szarug.

136,0 MOST PKP

Mijamy ostatnie domostwa Kłodzka, z prawej – dworzec PKP Kłodzko-Główny. Tuż przed nami **Udwa kolejne mosty**. Pierwszy to most kolejowy na linii łączącej Kłodzko z Wałbrzychem zbudowany pod koniec XIX w. Charakterystyczne dla budowli tego okresu są chroniące most po obu stronach przyczółki z zachowanymi fortyfikacjami ceglanymi.

Drugi most to nowoczesna estakada drogowa zbudowana i oddana do użytku w latach 80. XX w. na drodze międzynarodowej E-67 i krajowej nr 8 z Pragi przez Kudowę-Zdrój (przejście graniczne Słone) do Wrocławia i Warszawy.

135,5 JAZ

Za estakadą napotykamy pierwszą przeszkodę. Jest to **Ujaz wodny z progiem**. Kajaki obnosimy z lewej strony, około 30 metrów. Jeżeli jaz jest podniesiony, przepływamy uważnie z prawej strony, jak najbliżej brzegu. Woda uchodzi stąd do kanału zabezpieczonego przed wpłynięciem metalową kratą. Jaz wodny zbudowano do odprowadzenia wody dla celów przemysłowych do miejscowości Ławica, gdzie mieszczą się tartak i młyn (obecnie nieczynne) oraz gospodarstwa rolne.

134,0 UJŚCIE RZEKI ŚCINAWKA

Mijamy ujście rzeki Ścinawka (z lewej), której źródła znajdują się w Górach Suchych (Sudety) po czeskiej stronie granicy (nadaje się do spłynięcia od miejscowości Ścinawka-Średnia tylko dla kajaków „jedynek” – trasa jest dość uciążliwa), **U100 metrów dalej z prawej strony jest ujście wspomnianego już kanału przemysłowego z Ławicy**.

Nysa w Kłodzku

132,0 KAMIENIOŁOMY

Po kilku zakrętach nurt rzeki powolnie, zbliżamy się do kolejnego progu i czynnych tu okresowo na lewym brzegu kamieniołomów. *Uwaga!* Należy zwrócić baczną uwagę na czas pracy w kamieniołomach, ponieważ w trakcie prowadzonych odstrzałów strefa rażenia kruszywem obejmuje swym zasięgiem również rzekę. Na obu brzegach umieszczono tablice informacyjne określające strefę niebezpieczną. Odpalenie ładunków wybuchowych w kamieniołomach odbywa się w godz. od 12.00 do 15.00. Odstrzał poprzedzony jest zawsze dźwiękowymi sygnałami ostrzegawczymi.

Pierwszy sygnał – jeden przeciągły – uprzedzający – przejście i pływanie już zabronione;

Drugi sygnał – dwa przeciągłe – ostrzeżenie – przygotowanie do odpalenia;

Trzeci sygnał – jeden krótki – odpalenie;

Czwarty sygnał – trzy przeciągłe – odwołanie – zdjęcie flagi, przejście i pływanie dozwolone.

Po minięciu kamieniołomów brzegi rzeki podnoszą się, zmieniając się w kamienne urwiste zbocza.

131,0 ŁAWICA

Zbliżamy się do końcowej części zabudowań Ławicy, leżącej na prawym brzegu. Z lewej strony widoczna jest nieczynna cegielnia. **■ Przed nią znajduje się próg wodny** zbudowany w połowie z betonu, a w połowie usypany z kamieni. Ostrożnie dopływamy do przeszkody środkiem koryta rzeki. Jest to najdogodniejsze miejsce do przeciągnięcia kajaków – około 15 m. Przy dużym stanie wody wytrawni kajakarze mogą pokonać tę przeszkodę wzdłuż prawego brzegu. Obydwa brzegi w tym miejscu spina kładka dla pieszych, łącząc miejscowości: Ławicę i Młynów.

Po pokonaniu tej przeszkody i krótkim odpoczynku możemy kontynuować spływ, podziwiając za każdym kolejnym zakrętem krajobraz Sudetów i napawać się pięknem meandrującej rzeki przedzierającej się przez Góry Bardzkie. Pozwólmy nieść się prądowi rzeki.

Wąskie i wyraźnie wypiętrzone pasmo **Gór Bardzkich** ciągnie się od Przelęczy Srebrnej na południowym zachodzie, gdzie graniczy z Górami Sowimi, po Przelęcz Kłodzką na południowym wschodzie – tu spotyka się z Górami Żłotymi już w Sudetach Wschodnich. Góry Bardzkie zbudowane są z różnorodnych skał: występują tu zlepieńce, piaskowce, łupki zmetamorfizowane, a także porfiry. Zróżnicowana budowa geologiczna uwidacznia się w dużym urozmaiceniu fizjografii terenu. Góry nie są wysokie, za to bardzo malownicze. Po szczególne wzniesienia są wyraźnie porozdzielane, a zbocza rozcinają krótkie,

ale głębokie dolinki. Góry Bardzkie w połowie przecina najpiękniejszy w Sudetach **Przełom Bardzki**, w którym Nysa Kłodzka pięcioma zakolami przecina się przez całą szerokość pasma. Jest to tzw. przełom antedendentny – tzn. starszy od samych gór, wypiętrzony w wyniku późniejszych fałdowań. Przez Przełom Bardzki wdarł się na ziemię kłodzką lodowiec, później wiodła także tędy jedna z odnóg „Bursztynowego Szlaku”. Cały obszar Gór Bardzkich porośnięty jest gęstymi lasami.

Nieczynna cegielnia w Ławicy

Wartki nurt Nysy w pobliżu Barda

128,0 **PODTYNIE**

Zbliżamy się do metalowego, żółtego **mostu w Podtyniu**. Płyniemy na przemian, raz z prawej, raz z lewej strony koryta rzeki, kierując się głównym nurtem. Tuż za mostem rzeka prawym brzegiem zbliża się do gór i linii kolejowej relacji Wrocław–Kłodzko, która będzie nam towarzyszyć aż do Barda. Średnia prędkość nurtu to 0,7 m/s.

125,0 **MORZYSZÓW**

Przed miejscowością Morzyszów jest most betonowy. Tuż za nim bystrze, przepływamy uważnie, aby nie przedziurawić kajaków na dość ostrych w tym miejscu kamieniach.

Rozpoczyna się najpiękniejszy odcinek przełomu Gór Bardzkich.

120,0 **OPOLNICA**

Zbliżamy się do kolejnej budowli hydrotechnicznej w Opolnicy. Jest to betonowy próg wodny spiętrzający wodę dla czynnej obecnie elektrowni znajdującej się na lewym brzegu.

Nurt powolniej i przez 2 km przed elektrownią płyniemy spokojną, prawie stojącą wodą. Po lewej stronie rozciąga się miejscowość Opolnica.

W 1921 r. z inicjatywy ostatniego przedwojennego właściciela **Opolnicy**, hr. Ottona von Schwerin, jako podstawowe źródło prądu dla Barda i pobliskich miejscowości powstała w Opolnicy **elektrownia wodna**. Była pierwszą tego typu budowlą na ziemi ząbkowickiej. Budynek siłowni znajduje się na „sztucznej” wyspie, powstałej po wykonaniu kanałów burzowego i roboczego. W hali maszyn stoją nadal dwa generatory synchroniczne, pochodzące z przełomu lat 1935/1936, które pracowały bezawaryjnie do powodzi w lipcu 1997 r. Obecnie pracują dwa nowe generatory asynchroniczne, które w latach 2000/2001 zostały w pełni zautomatyzowane. Aktualna moc działających bezobsługowo w ruchu ciągłym hydrozespołów wynosi 410 kW.

▣ Kajaki przenosimy prawym brzegiem, tuż przed progiem wodnym. Ze względu na odległość – 150–200 m – oraz trudny brzeg przenoska jest dość uciążliwa. Kajaki można także spławić z lewej strony przy elektrowni, wykorzystując wybudowaną w roku 2008 przepławkę dla ryb. Tutaj Nysa Kłodzka rozpoczyna swoje przedzieranie między najwyższymi partiami gór tj. między grzbietem zachodnim a wschodnim Gór Bardzkich. W rzece są liczne bystrza, przełomy i wartki nurt. Należy uważać na duże kamienie bezładnie leżące w korycie rzeki. Prędkość nurtu wynosi 0,9 m/s.

119,2 BARDO – MIASTO

Widzimy pierwsze zabudowania Barda. Na ostatnim zakręcie przed miastem **▣ po prawej stronie znajdziemy dogodne miejsce do zatrzymania i postoju**, a nawet biwakowania. Znajduje się tutaj Dom Wczasowy „Brido” z bardzo uprzejmymi właścicielami. Można się tu zatrzymać na nocleg i wykupić gorący posiłek. Płynąc dalej, dopływamy do leżącego na lewym brzegu rzeki miasta.

118,0 BARDO – MOSTY

W Bardzie mijamy trzy mosty tuż obok siebie: dwa drogowe, jeden kolejowy. To dość trudny odcinek rzeki. Uważnie dopływamy do pierwszego mostu głównym nurtem, lewą stroną. **▣ 50 m przed mostem odbijamy w prawo**, ponieważ z lewej strony wystaje naturalny fragment skały, w którą uderza główny nurt rzeki. Uważnie przepływamy również pod drugim mostem drogowym – jego filary usytuowane są w środku koryta i dodatkowo

wzmocnione szerokimi opaskami betonowymi, o które rozbija się nurt rzeki. Po pokonaniu mostów możemy zatrzymać się tuż za nimi, po lewej stronie brzegu. Z tego miejsca jest tylko kilkadziesiąt metrów do centrum miasta.

Bardo to małe miasteczko liczące około 3 tys. mieszkańców, pięknie położone u wylotu przełomowej doliny rzeki Nysy Kłodzkiej, na starym szlaku handlowym będącym jedną z odnóg „szlaku bursztynowego” przez tzw. Polskie Wrota. Już w X w. istniał tu gród obronny, a w XIII w. powstał w pobliżu drugi. Po obu zachowały się do dziś grodziska.

Pierwsza wzmianka o Bardzie pochodzi z 1096 r. z czeskiej Kroniki Kosmasa. W 1155 r. było wzmiankowane jako gród kasztelański. W 1299 r. miasteczko przeszło w ręce Cystersów z Kamieńca Ząbkowickiego, którzy zarządzali nim aż do kasaty zakonu w 1810 r. W 1300 r. Bardo otrzymało prawa miejskie. Mimo strategicznego położenia na granicy polsko-czeskiej nigdy nie miało obwarowań, co było przyczyną częstych zniszczeń. Swoiste piętno wywarł na historii miasteczka kult Maryjny związany z cudowną figurką w miejscowym kościele. Kult ten rozwijał się od XV w. Jego widowym śladem są liczne kapliczki przy okolicznych drogach i Kalwaria na zboczu wzgórza za rzeką Nysą. Miasteczko zachowało stary układ urbanistyczny sprzężony ze starym mostem na Nysie, wzniesionym z kamienia w latach 1516–1589, odbudowany w roku 1950. Jed-

Zabytkowy kamienny most w Bardzie

nym z czynników rozwoju miasta był ruch pielgrzymkowy, drugim było umieszczenie tu w 1310 r. stacji celnej. Po długich deszczach 24 sierpnia 1598 r. obsunęła się część Kalwarii (tzw. obryw), podmytej przez wezbraną Nysę. Woda zaląła niżej położone domy, a w kościele jej poziom wynosił trzy metry. Wkrótce przegroda została przerwana, a poziom wody wrócił do normy.

W 1806 r. miasto zostało zajęte przez wojska francuskie, które skonfiskowały między innymi skarbiec klasztorny.

W roku 1969 Bardo odzyskało prawa miejskie utracone na początku XX w. Duże straty poniosło w czasie powodzi tysiąclecia w 1997 r., 1/3 miasta znalazła się wtedy pod wodą. Dziś jest niewielkim ośrodkiem turystycznym i pątniczym.

Podczas zwiedzania Barda koniecznie trzeba zwrócić uwagę na **kościół pw. Nawiedzenia NMP** – barokowy, wybudowany w latach 1682–1704. Budowę zapoczątkował opat A. Neudeck z Kłodzka, architektem zaś był Michał Klein z Nysy, znany na Śląsku budowniczy. Kościół może pomieścić około 5 tys. osób, jego długość wynosi 55 m, szerokość 26 m, a wysokość 25 m – budynek stanowi dominujący akcent w panoramie miasteczka. Fronton zdobną rzadkie wówczas wieże trzykondygnacyjne upamiętniające poprzednie kościoły (pierwszy z XIII w., spalony przez husytów i nazywany polskim, drugi wzniesiony dla kolonistów w XIV w. i zwany niemieckim).

Nad wejściem do wnętrza umieszczono płaskorzeźbę obrazującą starą legendę o objawieniu się NMP pasterzowi w roku 1700. Centralne miejsce w pięknym barokowym ołtarzu zajmuje niewielka (43 cm) bukowa rzeźba Madonny, wydłutowana w środku. Pochodzi ona z przełomu XII i XIII w. i uważana jest za jedną z najstarszych w Polsce.

Obok kościoła stoi **pomnik** – popiersie Jana Pawła II. Warto także zobaczyć zbiory sztuki sakralnej znajdujące się we wnętrzach klasztoru i ruchomą szopkę w podziemiach.

Panorama Barda

Jeżeli dysponujemy większą ilością czasu można zwiedzić także **Kalwarię (Bardzką Górę)**, na północnym stoku obrywu skalnego. Aby dojść do tego miejsca należy przejść na drugi brzeg Nysy: za mostem skręcamy w lewo za turystycznymi znakami niebieskimi, przechodzimy przez drogę krajową nr 8, a następnie idziemy pod wiaduktem kolejowym wzdłuż rzeki. Po chwili należy skręcić w prawo obok pojedynczego budynku mieszkalnego z prawej strony, z lewej jest niewielka skała, za którą zaraz w lewo idziemy w głęboki zalesiony wąwóz, w górę niewielkiego strumienia, wzdłuż stacji Drogi Krzyżowej. Po około 15 min dochodzimy do murowanej kaplicy, wewnątrz której znajduje się tzw. Źródło Marii. To niewielka kaplica w kształcie domku, z trójkątnym naczółkiem. Wewnątrz mieści się ujęcie wody i kamienna cembrowina. Źródło uchodzi za cudowne, a jego woda za szczególnie pomocną w chorobach wzroku. Na narożniku kapliczki umieszczono znaki turystyczne (niebieski i zielony). Tu skręcamy w lewo pod górę i idziemy dalej dosyć stromo przez rozległą polanę. Na jej krańcu znaki zielone prowadzą prosto nad obryw, my natomiast idziemy za znakami niebieskimi w prawo pod górę. Dalej jeszcze około 20 min stromą skalistą ścieżką pod górę, na wierzchołek Kalwarii – 583 m n.p.m.

Bardzka Góra

Kalwaria wznosi się we wschodniej części Gór Bardzkich (ponad 300 m nad poziomem Nysy Kłodzkiej), na północnym stoku zbudowanym z naprzemianległych piaskowców i łupów – tzw. Wielki Obryw. Ze szczytu roztaczają się wspaniałe **widoki** Żąbkowic Śląskich, Dzierżoniowa i Kłodzka oraz pobliskich wsi. Mieści się tu kaplica Matki Bożej Płaczącej z neogotycką zakrytą obok. Stoi ona na miejscu kapliczki św. Wacława z 1276 r., która uległa zniszczeniu w końcu XVI w. Obecną zbudowano w 1619 r. na polecenie bp. Karola Habsburga, po ukazaniu się na skalnym występie, jak głosi legenda, Madonny. Główny barokowy ołtarz ufundował bp Karol, szwagier króla Zygmunta III Wa-

zy, a boczne – opat henrykowski Andrzej II (za 100 talarów). U północno-wschodniego naroża pod kratą widać tzw. odcisk stopy NMP, wgłębienie w skale przypominające odcisk ludzkiej stopy. Wracając do Barda, możemy zielonymi znakami turystycznymi dojść do punktu widokowego tzw. Obrywu Skalnego. Stąd można podziwiać przepiękną panoramę na przełom rzeki.

117,8 BARDO

Kontynuujemy spływ głównym nurtem rzeki, wzdłuż prawego brzegu. Pokonujemy ostatnie meandry przełomu Gór Bardzkich, kilka bystrzy, a następnie nurt rzeki zwalnia swój bieg. Z prawej strony obserwujemy wysokie, prawie strome, zalesione zbocza grzbietu wschodniego. U jego podstawy, naprzeciwko miasta, znajduje się (niedawno otwarte) **🏠 pole namiotowe**. Z lewej strony równoległe do rzeki biegnie linia kolejowa relacji Kłodzko–Wrocław. Przed nami kolejny stopień wodny.

116,5 BARDO – PRZYŁĘK

Jest to betonowy próg wodny spiętrzający wodę na wysokość około 3 m. Z lewej strony woda uchodzi podziemnym kanałem, prowadzącym do pobliskiej stacji kolejowej PKP Bardo-Przyłek i jest wykorzystywana w celach przemysłowych oraz zasila wybudowaną w 2003 r. małą elektrownię wodną. Przy tej elektrowni znajduje się przepławka dla ryb, którą jeszcze do niedawna można było w sposób bezpieczny spławiać kajaki. Obecnie są tam zamontowane drewniane przegrody uniemożliwiające przeprowadzenie kajaków. Ostrożnie **🏠 dopływamy do samego skra-**

ju betonowego progu i przenosimy kajaki. Poniżej stopnia wodnego rzeka utrzymuje nadal charakter rzeki górskiej – wiele bystrzy, przełomów i kamieni w korycie. Zbocza gór odsuwają się od rzeki. Góry Bardzkie pozostają za nami.

114,0 PRZYŁĘK – MOST

Z dala widoczny jest betonowy biały most drogowy, na drodze lokalnej między Bardem a Janowcem i Ożarami. 50 m przed mostem napotyamy przełom z lewej na prawą, w poprzek koryta i bystrze na całej długości. **Należy płynąć głównym nurtem.** W lewo od mostu w odległości około 200 m znajduje się miejscowość Przyłek.

U wylotu doliny Nysy Kłodzkiej mieści się **Przyłek** – wieś wzmiankowana już w 1210 r., a przeniesiona na prawa niemieckie w roku 1321. W okresie późniejszym należała do cystersów z Henrykowa. Najstarszy zabytek miejscowości to gotycki kościół św. Anny z XIV w. wzniesiony z wykorzystaniem starszego. Kościół przebudowano na neogotycki w roku 1823, dobudowując wieżę. Wewnątrz warto zobaczyć gotyckie, barokowe i rokokowe wyposażenie. Obok kościoła znajduje się barokowo-rokokowa plebania z XVIII w. przebudowana w XIX i XX w. Obok kapliczki można zobaczyć figury z XVIII w., a przy drodze krzyż pokutny.

We wsi znajduje się kilka sklepów spożywczo-przemysłowych, poczta, restauracja i schronisko młodzieżowe w szkole podstawowej przy ul. Fabrycznej – czynne w okresie wakacji.

114,0 ZA MOSTEM

Poniżej mostu rzeka nie zmienia swego charakteru. Nadal utrzymuje wartki nurt, płynąc jednocześnie od brzegu prawego do lewego. **Trzeba liczyć się z wieloma przełomami i bystrzami** na tym odcinku oraz kamienistym i żwirowatym dnem. Należy uważnie „czytać” wodę. Na brzegach rozciągają się pola upraw- **41**

Wieża kościoła św. Anny w Przyłoku

3 Przyłek–Kompleks leśny

NYSA KŁODZKA

Nysa w pobliżu miejscowości Pilce

ne i bezleśne łąki. Miejscami rzeka płynie między wysokimi, urwistymi brzegami. Szerokość koryta jest zróżnicowana: od 10 do nawet 50 m, w zależności od stanu wody i pory roku. Średnia prędkość nurtu wynosi około 0,6 m/s.

110,0 PILCE

I Mijamy przyczółki istniejącego tu niegdyś mostu na drodze lokalnej między miejscowościami Suszka a Pilcami i Ożarami, zniszczonego przez powódź tysiąclecia. Po jego utracie Pilce zostały odcięte od reszty gminy Kamieniec Żąbkowicki. Do miejscowości Suszka leżącej na lewym brzegu jest stąd mniej więcej 1,5 km a do Pilc około 2 km. Obecnie trwa wysiedlanie ludności w Pilcach, ponieważ jest to teren zalewowy, przeznaczony pod kolejny zbiornik retencyjny na Nysie. Rzeka nie zmienia swojego charakteru i nadal pozostaje górską. Nabiera prędkości do 1,2 m/s.

106,0 KOMPLEKS LEŚNY

Po czterech kilometrach **I** nurt powolnieje. Jego prędkość teraz wynosi średnio 0,4 m/s. Rzeka przepływa teraz przez niewielki

kompleks leśny. Koryto prostuje się i utrzymuje taki stan aż do kolejnego mostu na drodze lokalnej z Kamieńca Ząbkowickiego do Żółtego Stoku.

105,0 KAMIENIEC ZĄBKOWICKI

Pod mostem przepływamy bardzo uważnie, gdyż tuż za nim w korycie rzeki znajduje się dużo kamieni i bloków skalnych. Gdy je wyminimy, wracamy pod prąd i lądujemy teraz po prawej stronie na lewym brzegu, przed mostem. Stąd najkrótsza droga do Kamieńca Ząbkowickiego i najdogodniejsze **miejsce na postój** lub ewentualny biwak. Do stolicy gminy pozostaje nam jeszcze około 1 km.

Kamieniec Ząbkowicki założony został przez księcia czeskiego Brzetysława (według zapisu Kosmasa) w XI w. na wysokiej skale (stąd nazwa Kamieniec), nad brodem na Nysie Kłodzkiej, przy którym prawdopodobnie istniała już wtedy osada. Wkrótce stracił on jednak znaczenie i uległ zniszczeniu. W 1207 r. osiedlili się tutaj, na mocy nadania księcia Henryka I Brodatego, księcia wrocławskiego, augustianie z wrocławskiego klasztoru na Piasku. Księżę ofiarował im celem zagospodarowania 150 łanów lasu, a właściciele terenu, rody Pogorzelskich i Dzierżysławiców, przyległe ziemie. W 1247 r. augustianów zastąpili cystersi z Lubięża. Dzięki opiece dworu książęcego klasztor szybko się bogacił i potęgował. Zakonnicy lokowali na swoich dobrach nowe wsie, sięgając również po posiadłości w miastach. W 1350 r. cystersi przebudowali klasztor i na miejscu dawnej kaplicy grodowej wzniesli kościół murowany. W 1428 r. taborcy czescy w odwet za wyprawę antyhusyckie biskupa wrocławskiego, zniszczyli klasztor wraz z osadą. Ponowny okres świetności przypada na wieki XVII i XVIII. Od 1811 r. dobra klasztorne po sekularyzacji zakonu przejęli Hohenzollernowie. W latach 1836–1863 wzniesiono dla Marianny Orańskiej, królowy niderlandzkiej, żony księcia Albrechta pruskiego, piękną romantyczną rezydencję.

Nieznaczny rozwój rzemiosła i uruchomienie linii kolejowej z Wrocławia do Kłodzka, a później z Nysy do Świdnicy nastąpiło w XIX w. Po II wojnie światowej miejscowość rozwinęła się jako ośrodek usługowy dużego węzła kolejowego.

Warto zwiedzić fundowany w 1249 r. **kościół NMP** – obecny, gotycki zbudowany po 1350 r. Przebudowy dokonano około 1700 r. Przywrócono wówczas dach z płaskiego na siodłowy, który po pożarze w 1817 r. odremontowano, dodając pseudogotycką sygnaturkę. W ołtarzu głównym warto zobaczyć

4 Kamieniec Ząbkowicki

NYSA KŁODZKA

jeden z ostatnich obrazów znakomitego śląskiego malarza M. Willmana przedstawiający wniebowzięcie NMP.

Na wschód od kościoła na Górze Zamkowej – około 313 m n.p.m. – znajduje się **zamek**. Budowlę w stylu szkockim z pewnymi „mauretańskimi” elementami zaprojektował najwybitniejszy architekt niemiecki XIX w. – K. F. Schinkel. Kamień węgielny położono w roku 1838 i zaraz przystąpiono do budowy. W latach 60. XIX stulecia powstało monumentalne założenie ogrodowe według projektu Petera Josepha Lennego. Całość prac ukończono

Zamek w Kamieńcu Ząbkowickim

w 1873 r. Elewacja wschodnia od frontu wzorowana jest na ratuszu toruńskim, dziedziniec wewnętrzny na sycylijskim zamku Castello di Montalto Dora, a wielka sala nad tarasem na refektarzu malborskim. Zamek spłonął w roku 1945, obecnie znajduje się w prywatnych rękach i powoli odbudowuje się z ruin. Istnieje możliwość zwiedzenia go za drobną opłatą. Działa tam hotel i bar.

105,0 MOST

Po powrocie z Kamieńca Ząbkowickiego kontynuujemy spływ. Rzeka płynie nadal wzdłuż lasu. Prędkość prądu wraca do normy – 1,2 m/s. Rzeka wiedzie swoje wody w zalesionej dolinie o szerokości od 1,5 do 2 km. Dolinę ograniczają z prawej strony Góra Śremska, a z lewej Byczyńska i uwalniają rzekę na wysokości miejscowości Byczeń.

103,0 ZNISZCZONY MOST KOLEJOWY

Przebiegała tutaj kiedyś linia kolejowa łącząca Kamieniec Ząbkowicki i Złoty Stok. Był także wybudowany most kolejowy, po którym obecnie w korycie rzeki pozostały jedynie przewrócone filary i zerwane szyny. Powódź w 1997 r. dokonała dzieła zniszczenia również w tym miejscu. Budowniczości zaangażowani w XIX w. w prace przy tej linii kolejowej zmienili tutaj koryto rzeki Nysy, przesuwając je nieznacznie o około 200–300 m w bok na odcinku 4 km. Na odcinku tym wybudowali stopień wodny w miejscowości Topola. W 1997 r. masy wody, które przepływały przez dolinę znalazły ujście właśnie w tym miejscu i prócz powalonego mostu dokonały innych zniszczeń, m.in. powróciły do swego pierwotnego, naturalnego koryta rzeki. Dzisiaj mamy **! dwa równoległe koryta**, jedno suche z nieczynnym stopniem wodnym w Topoli i drugie – dzikie, nieuregulowane, dzielące się na wiele odnóg, strumieni i cieków wodnych. Ten odcinek rzeki do kolejnego mostu pokonujemy bardzo uważnie, trzymając się głównego nurtu, meandrując między zwirowymi wyspami i pilnie obserwując wodę.

99,0 TOPOLA – MOST

Most żelbetonowy wybudowano na drodze lokalnej łączącej miejscowość Złoty Stok z drogą krajową nr 382 z Paczkowa do Ząbkowic Śląskich. Przed mostem, około 150–200 m, znajdują się pola kempingowe – na lewym brzegu: „Bartniki”, a po drugiej stronie: „Topola”. To pierwsze jest bardzo dobrze zagospodarowane. Domki drewniane (duże) 6-osobowe, przyczepy kempingowe,

Wędkarz przy moście w Topoli

bar, pole namiotowe. Istnieje możliwość zorganizowania ogniska, grilla, imprezy na powietrzu i pod zadaszeniem. Miejscowość Topola leży na prawym brzegu w odległości 600 m od mostu – to dobre miejsce do zatrzymania na nocleg.

Topola – wieś na przedgórzu paczkowskim. Znajduje się tutaj kościół św. Bartłomieja z lat 1754–1757 z barokowym wyposażeniem. Ponadto, sklep spożywczo-przemysłowy, poczta i ośrodek zdrowia.

99,0 MOST

Płyniemy pod mostem betonowym, którego przyczółki wzmocniono w czasie powodzi, obsypując je dodatkowo kamieniami granitowymi i głazami. Dzięki temu nie został on zmyty przez powódź w 1997 r. Tuż za mostem w odległości około 100 m w poprzek koryta znajduje się wiele rozsypanych kamieni tworzących **U naturalny próg wodny**, a za nim bystrze, też usytuowane w poprzek koryta, widoczne tylko wtedy, gdy stan wody jest niski. Płyniemy **U głównym nurtem bardzo ostrożnie, a następnie skręcamy ostro w lewo** przez bystrze. Przy bardzo niskiej wodzie kajaki trzeba holować. Wpływamy na teren zalewowy zbiornika wodnego Topola. Z prawej i lewej strony pojawiają się wały oporowe nowego akwenu.

98,5 ZBIORNIK TOPOLA

Rzeka wśród żwirowisk i łąch piachu wpływa do dużego rozlewiska wodnego. Jest to akwen wodny po zatopionych wyrobiskach, niegdyś ciągnących się aż do Paczkowa. Jest nadal miejscem intensywnej eksploatacji kruszcu przez kopalnię surowców mineralnych. Płynąc kajakiem można tutaj jeszcze spotkać koparkę czerpiącą żwir z dna zbiornika lub usypane na środku jeziora kopce i wały ziemi przygotowane do transportu. Ze względu na duży spadek terenu, obszar zalewowy zbiornika retencyjnego przedzielono

w połowie wałem ziemnym z jazem i elektrownią, powodując powstanie **dwóch akwenów – Topola i Kozielno**. Trzymamy się prawego brzegu, płynąc wzdłuż wału oporowego aż do miejsca, z którego zobaczymy jaz lub obniżenie wału przeznaczone dla ujścia nadmiaru wody ze zbiornika Topola. W tych miejscach można **przenieść kajaki** przez koronę wału. Gdy występuje wyższy stan wody warto skorzystać z przenoski w miejscu obniżenia wału. Jeżeli płyniemy do jazu, po dopłynięciu do niego z prawej strony przenosimy kajaki przez koronę wału nad brzeg kolejnego zbiornika retencyjnego Kozielno.

Kajakarze na zbiorniku Topola

95,0 ZBIORNIK KOZIELNO

Z daleka, przed nami widać budowlę jazu i budynek elektrowni wodnej w Paczkowie. Wiosłujemy w ich kierunku. Po prawej, na wysokości Kozielna **mijamy sztucznie usypaną wyspę**. Jest ona wynikiem zgromadzenia zbędnej, nie wywiezionej ziemi, pozostałej po wyrobiskach. Niegdyś przebiegała przez nią lokalna droga łącząca Kozielno ze żwirownią po drugiej stronie rzeki. W drodze do elektrowni **mijamy jeszcze jedną wyspę zamieszkałą tylko przez ptaki** mające na niej swoje siedliska.

93,5 KOZIELNO

Aby dotrzeć do Kozielna, należy **!** **opłynąć wyspę** z prawej lub lewej strony i wylądować na jej wysokości na brzegu jeziora. Do miejscowości jest około 100 m.

Elektrownia Kozielno

Kozielno jest starą wsią leżącą w dolinie Nysy Kłodzkiej. Można tu zobaczyć kaplicę z przełomu XVIII i XIX w. oraz zabudowania gospodarcze z XIX w. We wsi znajdują się sklep spożywczy oraz przystanek PKS – możliwe jest połączenie z Paczkowem.

90,5 ELEKTROWNIA KOZIELNO

Do jazu i elektrowni w Paczkowie tym razem **!** **dopływamy z lewej strony**. **Przenosimy kajaki** przez koronę wału, tuż przy ogrodzeniu elektrowni, do starego koryta rzeki.

Korzystając z uprzejmości kierownictwa elektrowni, można poznać zasady działania tej budowli hydrotechnicznej. Można też pozostawić kajaki w obrębie ogrodzenia elektrowni na jakiś czas, aby np. zwiedzić Paczków. Do centrum miasta jest około 1,5 km.

87,7 PACZKÓW

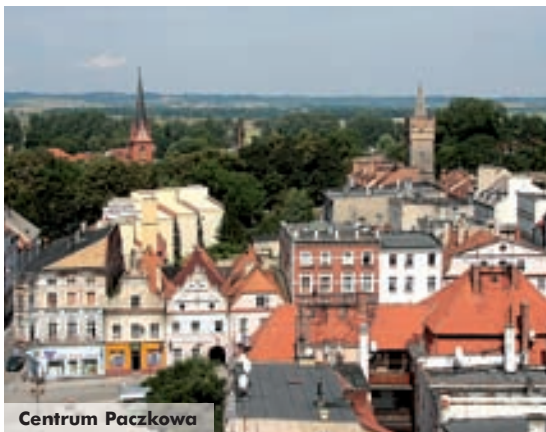
Starym korytem rzeki dopływamy do Nysy Kłodzkiej. Prowadzimy kajaki środkiem rzeki, uważając na zarzucone wędki, żyłki i spławiki wędkarzy, którzy ten odcinek aż do miasta uznali za najbardziej rybny. Dopływamy do mostu żelbetonowego na dro-

dze krajowej nr 382 łączącej Paczków z Ząbkowicami Śląskimi.

Zatrzymujemy się przed mostem na prawym brzegu. Do centrum miasta pozostało około 0,5 km.

Paczków leży w szerokiej pleistocenijskiej dolinie Nysy Kłodzkiej, na pradawnym szlaku wiodącym z Rzymu do Bałtyku przez tzw. „Polskie Wrota”. Miasto zostało założone w 1254 r. na tzw. surowym korzeniu za sprawą bp. Tomasza I, jako graniczna warownia strzegąca południowo-zachodnich rubieży Księstwa Nyskiego. Wójtowie okolicznych wsi Henryk i Wilhelm wytyczyli działki pod nowe miasto, rynek i szachownice dziesięciu ulic, zamykając je owalem o długości 1200 m. Plan Paczkowa jest jak gdyby przerysowany z podręczników średniowiecznych urbanistów – symetryczny i wybitnie funkcjonalny układ miasta stanowi rzadkość. W XIV w. następuje szybki rozwój miasta. Rozwija się rzemiosło i handel. W XV w. ekonomice Paczkowa ciężkie ciosy zadały wojny i zamieszki. 7 marca 1428 r. Paczków został zajęty przez wojska husyckie – jako miasto biskupie budził ich zrozumiałą wrogość. Po kilku dniach husyci opuścili miasto, podpalając je i niszcząc kościoły. Ten burzliwy okres trwał do 1497 r. Wiek XVI stworzył w Paczkowie przychylne warunki ekonomiczne, które pozwoliły na wzniesienie nowych budowli i murowanych domów.

Wojna trzydziestoletnia (1618–1648) nie ominęła również Paczkowa – miała wpływ na miasto, być może w większym stopniu niż inne śląskie ośrodki, ze względu na jego charakter biskupiej twierdzy. Obecność Walenstajna w mieście nie miała cech radosnego wyzwolenia, lecz rujnowała je kontrybucjami, rabunkami i kwaterunkami żołnierskimi, mimo że mieszczaństwo go popierało. Było to tym bardziej uciążliwe, że miasto płaciło zwiększone podatki wojenne oraz ponosiło skutki inflacji. Paczkowa w okresie wojny trzydziestoletniej nie burzono, mimo to po przybyciu tu w 1633 r. wojsk szwedzkich uległ dużym zniszczeniom. W późniejszym okresie był zdobywany przez jedną bądź drugą z walczących stron.

Centrum Paczkowa

Tak więc z wojny trzydziestoletniej miasto wyszło w stanie całkowitej ruiny. W Paczkowie żyło wówczas prawie 2,8 tys. mieszkańców, natomiast po zakończeniu wojny liczba ta wahała się w granicach 100–800 osób. Powoli jednak miasto się odbudowywało i dźwigało swoją gospodarkę. W 1741 r. wybuchła jednak nowa wojna i nad Paczkowem zawisło nowe niebezpieczeństwo, przetrwano i tak powolną odbudowę. Po wojnach śląskich upadek był już definitywny. Targi zanikły, rzemieślnicy masowo opuszczali miasto z braku surowca i rynków zbytu. Paczków przeszedł pod kilkusetletnie panowanie pruskie. Wojny napoleońskie przetrwał w spokoju – walki i przemarsze obcych wojsk ominęły miasto.

XIX w. spowodował pewne ożywienie gospodarcze. Wzrosła liczba kupców, powstały pierwsze fabryki. Po II wojnie światowej, z której Paczków wyszedł obronną ręką, miasto stało się dużym centrum turystycznym, ze względu na swoje walory architektoniczne i historyczne. Rozwijał się też niewielki przemysł. Paczków liczy obecnie 8 tys. mieszkańców.

4 km od centrum miasta w Bily Potoku znajduje się przejście graniczne z Czechami, a następne 4 km dalej – malownicza miejscowość Javornik z pięknym zamkiem (pałacem) biskupów wrocławskich.

Godne zwiedzenia w Paczkowie są **mury obronne** – wyrosłe na miejscu wcześniejszych obwarowań drewniano-ziemnych za czasów władania w księstwie biskupim bp. Przeclawa z Pogorzelin (1341–1376). Z murów wysuwają się baszty zwane łupinowymi (z 24 do dnia dzisiejszego zachowało się 19) oraz wieże przybramne również zachowane do dziś: Kłodzka, Wrocławska, Ziębicka i Nyska. Niebezpieczeństwo zagroziło fortyfikacjom Paczkowa w okresie wojen husyckich. W 1429 r. przybyła tu delegacja mieszczan wrocławskich z poleceniem rozebrania murów, co mimo oporu paczkowian częściowo zostało wykonane. Wrocławianie obawiali się, aby husyci nie uczynili z Paczkowa swojej bazy wypadowej. W XV w. mury zostały odbudowane, umocnione dodatkowym zewnętrznym pierścieniem i otoczone pogłębionymi fosami. Nadwątlone czasem ściany zaczęto w XIX w. rozbierać na mate-

Paczków – mury obronne

riał budowlany. W 1820 r. rozebrano mury zewnętrzne, a 27 lat później zasypa-
no fosy miejskie. Na szczęście prace te przerwano. W 1900 r. na miejscu zasy-
panych fos utworzono planty. Ostatnia wojna, tak niszcząca dorobek kultury eu-
ropejskiej, ominęła szczęśliwym trafem Paczków i dzięki temu zachował on do
dziś swój oryginalny urok. Dziś dzięki zachowanym prawie w całości muirom
obronnym zwany jest „Polskim Carcassonne”.

Kościół farny w Paczkowie

Warto zwrócić uwagę na pochodzący z czasów panowania bpa. Przeława **kościół farny** pw. św. Jana Ewangelisty (wybudowano go na miejscu wcześniejszego, z XIII w.) – herb biskupa widnieje nad głównym wejściem w gotyckim portalu. Mimo konsekracji w 1389 r. budowa trwała nadal, aż do 1479 r. Według tradycji znaleziona przez miejscowego pasterza na pastwisku konew pełna złota umożliwiła mieszkańcom ukończenie budowy świątyni. Z kościołem związana jest również inna legenda, cofająca powstanie Paczkowa do roku 300 n.e. i mówiąca, że tędy właśnie wraz z karawaną kupców rzymskich wędrował rycerz o imieniu Lucca po bursztyn nad Bałtyk. Kiedy karawana przechodziła obok miejsca, w którym dziś stoi miasto Lucca tak zachwyił się okolicą, że postanowił się tu osiedlić. Wybudował zamek, którego fragmenty są wtopione ponoć w mury obecnego kościoła. Wziął za żonę dziewczynę z ludu i miał z nią syna, któremu nadał imię Pakostaw. Od jego imienia zamek, a potem miasto przejęło nazwę Paczków.

W roku 1529 nad Europą zawisło niebezpieczeństwo najazdu tureckiego, zaczęto fortyfikować wszystkie nadające się do tego obiekty na całym Śląsku, również i kościół farny w Paczkowie. Rozpoczęto jego przebudowę na warow-

6 Paczków

NYSA KLÓDZKA

ny zamek, obniżono wysokie gotyckie dachy i zwieńczono je krenelażem wybudowanym na 4-metrowym murze, zastąpioną w późniejszym okresie ozdobną attyką śląską. Na dachu ustawiono armaty a wewnątrz kościoła wykopano głęboką studnię. Legenda mówi, że studnia ta została wykopana przez Tatarów w okresie ich najazdu na Śląsk w roku 1241 i stąd jej nazwa „Studnia Tatarska”. W 1716 r. dokonano barokowej przebudowy kościoła, zwłaszcza wieży. Wnętrze było odnawiane dwukrotnie w roku 1831 i 1897, przez co zatraciło swój autentyczny gotycki charakter na rzecz fałszywego neogotyku. Powstała wówczas polichromia i zmieniono całkowicie wyposażenie kościoła.

W dolnej części miasta warto odwiedzić nietypowe **Muzeum Gazownictwa** urządzone w budynkach starej gazowni. Prezentowane są gazomierze i urządzenia zasilane gazem, m.in. piecyki, kominki, latarnie miejskie, lodówki, ogrzewacze wody, a nawet... lokówki do włosów.

87,7 MOST

Po zwiedzeniu Paczkowa kontynuujemy spływ kajakowy. **U!** **Płyniemy pod mostem dość uważnie**, ponieważ tuż pod wodą kryją się kamienie, a za mostem usytuowane jest w poprzek koryta kolejne bystrze. *Uwaga!* Nurt rzeki uderza z pewną siłą o lewy brzeg zarośnięty wikliną sięgającą wody – to miejsce częstych wywrotek. Brzegi rzeki są zalesione aż do wpływu na jezioro. Prąd pomału zwalnia i przed wpływem do zbiornika retencyjnego osiąga wielkość 0,3 m/s.

Muzeum Gazownictwa w Paczkowie

81,7 JEZIORO OTMUCHOWSKIE

Jesteśmy u wpływu rzeki do zbiornika retencyjnego Otmuchów. Jeśli nie ma fal i wiatru, możemy płynąć środkiem jeziora w kierunku widocznej elektrowni. Przy wietrze i falach trzymamy się lewego brzegu. Jezioro jest silnie zamulone i przy niskich stanach wody, szczególnie na początku ujścia rzeki, występują maziste mielizny utrudniające spływ. Woda jest czysta i zasobna w ryby – korzysta z tego wielu wędkarzy.

Jeziro Otmuchowskie

Tutaj kończy się odcinek Nysy Kłodzkiej kwalifikowany przez komisję turystyki kajakowej PTTK i PZK jako górski przy zdobywaniu odznak kajakowych.

Jeziro Otmuchowskie to akwen zaporowy o powierzchni około 20 km² i pojemności 130 mln m³. Zbudowano je pomiędzy Otmuchowem a Paczkowem w latach 1926–1932. Długość jeziora wynosi 6 km, a szerokość około 4 km. Zbiornik od dawna jest jednym z najpopularniejszych rejonów wypoczynkowych ziemi opolskiej. Jego brzegi są stosunkowo dobrze zagospodarowane, a liczne ośrodki wypoczynkowe, wypożyczalnie sprzętu wodnego i dogodna komunikacja przyciągają turystów. Ogólnodostępne ośrodki znajdują się w Ściborzu i pomiędzy Otmuchowem a Sarnowicami.

78,0 SARNOWICE

Na lewym brzegu jeziora działa kilkanaście ośrodków wypoczynkowych. Wśród nich ośrodek PTTK i pole biwakowe wyposażone w sprzęt wodny, miejsca noclegowe, prysznic, stołówkę i bar. Po przeciwnej stronie leży Ścibórz z polem kempingowym, restauracjami, barami, pokojami noclegowymi w prywatnych kwaterach.

76,2 ELEKTROWNIA OTMUCHÓW

Z lewej strony dopływamy do elektrowni usytuowanej na środku wschodniego wału zaporowego. **🚣 Kajaki wnosimy na koronę**

wału, po betonowych schodach i znosimy na brzeg rzeki. Długość przenoski to około 150 m. Stąd **¶**plyniemy dość płytką rzeką około 1 km do mostu drogowego przez las komunalny, gdzie znajduje się jedno z największych siedlisk czapli siwej.

Po lewej stronie w lesie umiejscowione są dwa poniemieckie schrony bojowe z czołowymi płytami pancernymi i jeden schron amunicyjny. Znalezienie ich wymaga znacznej uwagi ze względu na doskonałe maskowanie i wkomponowanie w otoczenie.

Czapla siwa

75,0 OTMUCHÓW

Plyniemy pod mostem betonowym łączącym miasto z drogą krajową nr 46 z Opola do Kłodzka. Przed mostem (przy niskim stanie wody) trzeba szczególnie uważać na wystające z dna drewniane pale. Za mostem dobijamy do lewego brzegu na postój i zwiedzanie miasta.

Nazwa położonego na lewym brzegu Nysy Kłodzkiej **Otmuchowa** świadczy o ubóstwie pobliskich gleb, wywodzi się bowiem od określenia „oddmuchać” miejsce z piasków. Dzieje Otmuchowa sięgają czasów prehistorycznych, mógł bowiem wtedy spełniać rolę tzw. „czoła” plemienia Ślęzan.

Miejsce, w którym usadowił się gród nie było przypadkowe. Przebiegał tędy jeden z wczesnośredniowiecznych szlaków wiodący z Bramy Kłodzkiej przez Kłodzko, Bardo, Otmuchów do Krakowa. Zorganizowanie tu kasztelani jest dziełem Bolesława Krzywoustego potrzebującego wzmocnienia władzy państwowej swego kraju na spornych ziemiach śląskich, o które wiodł wojny z Czechami. Po raz pierwszy nazwa Otmuchowa pojawiła się w roku 1155

w dokumencie, jakim była Bulla papieża Hadriana IV, w którym wymienione „Castella Otmuhoviensis” wyznaczały granicę między diecezją wrocławską i praską. Bulla wymieniała jednocześnie ten obszar jako majątek biskupów wrocławskich.

W 1241 r. Otmuchów został zniszczony przez powracających spod Legnicy Tatarów. Według Jana Długosza koczowali oni tutaj przez pięć dni, grasując po okolicy. Po najeździe nastąpiła ożywiona akcja kolonizacyjna biskupów wrocławskich i rozwój osady jako lokalnego ośrodka targowego, a prawdopodobnie również górniczego, ponieważ w tym okresie wydobywano w okolicy złoto. Od kasztelani biskupiej bardzo szybko zaczęło się rozwijać „państwo biskupie”. W 1290 r. kończy się okres świetności Otmuchowa, ponieważ stolicą nowego księstwa nadanego biskupom przez Henryka IV Probusa zostaje Nysa. Miasto staje się peryferyjnym ośrodkiem, w którym w chwilach zagrożenia biskupi szukają schronienia.

20 marca 1428 r. Otmuchów zajęły wojska husyckie. Dwa lata później – dzięki zdradzie prokuratora biskupiego Mikołaja Siedleckiego, który otworzył husytom zamkowe bramy – przejęli także zamek. Wpadły im w ręce bogate skarby biskupa Konrada Piastowicza, ponieważ tu właśnie zgromadzono cały skarbiec biskupi. Biskup wykupił zamek dopiero w 1435 r. za sumę 1100 kop groszy czeskich. Zabudowa miasta w tym czasie mniej ucierpiała w wyniku działań wojennych niż przez zastój gospodarczy w XV w.

Przez cały wiek XVI w Otmuchowie obserwowano się stabilizację i niewielki rozwój. Tak było aż do wybuchu wojny trzydziestoletniej. Wojna uczyniła Księstwo Nyskie terenem specjalnie wrogich poczynań armii protestanckich, gdyż biskup opowiedział się po stronie chrześcijańskiego cesarza. Wymiszczony miasto dopiero pod koniec stulecia wrócił do normalnego życia. Rozkwit miasta na

Zamek w Otmuchowie

Otmuchów – rynek

przełomie XVII i XVIII w. spowodowany był w dużej mierze rezydowaniem w Otmuchowie dworu biskupiego i nowymi inwestycjami budowlanymi. Ustaloną po wojnach śląskich w 1742 r. granicą między Austrią i Prusami uczyniła zeń miasteczko przygraniczne, odcinając od niego wszystkie położone na południe wsie. XIX w. przyniósł dla Otmuchowa pewne ożywienie gospodarcze. Miasto zaczęło odzyskiwać pozycję centrum rolniczego regionu, z czasem rozwojowi sprzyjało założenie nowych szlaków komunikacyjnych, ściślej wiążących miasto z okolicą. W 1881 r. wybudowano dużą cukrownię dla potrzeb okolicznych plantatorów buraków cukrowych (dziś już nieczynna).

Budowa zapory i sztucznego jeziora w pobliżu Otmuchowa w latach 1926–1932 była wielką inwestycją, która przebudziła drzemiące miasteczko. Zatrudniła ona około 2,3 tys. robotników, dla przybyszów wybudowano nową dzielnicę mieszkaniową. Powstały też prawdziwie miejskie zakłady, jak np. gazownia i elektrownia. Ostatnia wojna szczęśliwie nie naruszyła najcenniejszych obiektów zabytkowych, które prócz jeziora przyciągają turystów.

W lipcu odbywa się tutaj coroczna impreza pod nazwą „Lato Kwiatów” gromadząca hodowców roślin z całej Polski. Wówczas miasto przemienia się w jeden wielki ogród kwiatowy. Otmuchów liczy obecnie około 5 tys. mieszkańców.

W Otmuchowie warto zwiedzić **zamek biskupi**, ulokowany na wzgórzu o wysokości 225 m n.p.m. Już od najdawniejszych czasów znajdował się tu słowiański gród. Zamek na tym miejscu wzniesiono w XIII w., później dokonując licznych przebudów. Zamek został zniszczony przez księcia Henryka IV Pro-

busa w czasie zatargów z bp. Tomaszem II w roku 1280 i rozbudowany później przez husytów. Następnej przebudowy dokonał bp. Andrzej Jerin, którego herb zachował się na wieży. W okresie wojny trzydziestoletniej zamek został mocno zniszczony. Barokowej przebudowy podjęli się bp Karol Ferdynand Waza i Franciszek Ludwik. Kolejnych zniszczeń dokonali najpierw Prusacy w okresie wojen śląskich, a potem Francuzi w czasie wojen napoleońskich. W roku 1820 zamek oddano pruskiemu ministrowi von Humboldtowi, który doprowadził do rozbiórki dużej części budowli, pozostawiając tylko zachowany do dziś fragment. Przed ostatnią wojną został zaadaptowany dla potrzeb turystyki. Dzisiaj znajdują się tutaj hotel i restauracja.

Najciekawszym elementem architektonicznym są tzw. „końskie schody” wybudowane przez bp. Karola Ferdynanda Wazę.

Kościół św. Mikołaja – pierwszy kościół w tym miejscu wzniesiono przed 1235 r. W 1386 r. ufundował tu kolegiatę bp. Waclaw Piastowicz. Po zniszczeniach husyckich kościół utracił godność kolegiaty. Ze względu na pęknięcie murów stary budynek rozebrano, a na jego miejscu wybudowano nową świątynię w 1696 r. Kościół ten zachował się do dzisiaj ze swoim wspaniałym barokowym wystrojem wnętrza. W kościele umieszczono liczne obrazy malowane przez znanych malarzy śląskich, m.in. Święty Mikołaj błogosławiący rozbitków w ołtarzu głównym, autorstwa M. Willmanna.

Ratusz powstał za czasów biskupa Przecława z Pogorzeli, jego budowę ukończono w 1608 r. Jest to wspaniała budowla renesansowa. Na ratuszowej ścianie znajduje się podwójny zegar słoneczny z datą 1575, herbem miasta i biskupów (według legendy miał go wykonać znany uczyony szwajcarski Porocelsus).

74,3 KANAŁ ULGI

Po zwiedzeniu Otmuchowa kontynuujemy spływ rzeką. Szybkość nurtu uzależniona jest od ilości zrzucanej przez elektrownię wody. Mijamy zalesione brzegi rzeki, z prawej jest skanali-

Zegar słoneczny w Otmuchowie

zowane ujście Raczyzny i Świdnej, jednocześnie kanału ulgi Jeziora Otmuchowskiego.

73,7 OTMUCHÓW – MOST KOLEJOWY

Uważnie **U**przeływamy pod mostem nieczynnej linii kolejowej, bliżej prawego brzegu. Tuż za nim usytuowany jest – ze sztucznie usypanych kamieni i z pionowo wystającymi końcówkami szyn kolejowych – próg wodny, z prawej strony podmyty przez rzekę. Tą stroną płynie główny nurt, nagle skręcając w prawo przed tamą, uderza w urwisty brzeg rzeki, odbija się i zakręca w lewo. Dodatkowo pośrodku tego wyrobiska wodnego sterczy kikut zatopionego konara drzewa. Jest to odcinek bardzo niebezpieczny, miejsce kilkunastu wywrotek. Na lewym brzegu rzeki mijamy cukrownię (obecnie już nieczynną).

73,5 ESTAKADA

300 m dalej **U**mijamy nowo wybudowaną estakadę drogi krajowej nr 46 relacji Opole–Kłodzko omijającej miasto Otmuchów. Około 1,5 km dalej rzeka wpływa do jeziora.

Estakada w Otmuchowie

72,7 JEZIORO NYSKIE

Dopływamy do wpływu rzeki do zbiornika retencyjnego Głębinów (Nyskiego). Przed nami kilka rozrzuconych wysepek zamieszka-

Plaża nad Jeziorem Nyskim

łych tylko przez ptaki. Po ich minięciu i przy braku fali i wiatru kierujemy się na widoczną na tle budynków mieszkalnych (wieżowców) elektrownię, trzeba płynąć środkiem jeziora. Natomiast przy dużym wietrze i wysokiej fali lepiej trzymać się lewego brzegu.

Jeziro Nyskie (Głębinowskie) to jezioro zaporowe o powierzchni około 22 km² i pojemności 111 mln m³. Akwen zbudowano w 1971 r. na Nysie Kłodzkiej pomiędzy Nysą a Otmuchowem na miejscu wsi Głębinów – stąd często spotykana nazwa – Jezioro Głębinowskie. Duży obszar wody o urozmaiconej linii brzegowej stwarza dobre warunki do wypoczynku i czynnej rekreacji. Obecnie brzegi są kompleksowo zagospodarowywane. Na rzezie tylko na północnym brzegu jeziora powstało kilka dużych ośrodków z plażami, polem biwakowym, wypożyczalnią sprzętu wodnego i parkingami. Długość akwenu wynosi 8 km, a szerokość około 4 km.

71,4 WÓJCICE

Płynąc lewym brzegiem jeziora, tuż za cyplem (około 1 km) znajduje się wypożyczalnia łódek wędkarskich z polem biwakowym i dobrym dojściem do brzegu. Dalej wieś Wójcice, a w niej kościół z lat 1810–1815, w którym znajduje się ciekawy obraz Matki Boskiej Częstochowskiej datowany na połowę XVIII w. z rokokowymi dodatkami, przywieziony po wojnie przez grupę repatriantów z Łopatynia na Wołyniu. We wsi zachowały się również stare domy z I poł. XIX w. oraz dawna barokowo-klasycystyczna karczma z XIX w. W zatoce poniżej wsi mieści się ko-

lejna czynna kopalnia kruszywa. Należy uważać na pływające barki ze żwirem.

70,1 **WIDNA**

Z prawej strony mijamy **Wujście rzeczki Widna**, biorącej swój początek po czeskiej stronie granicy. Nadaje się do spłynięcia tylko wiosną lub jesienią, przy większych stanach wody, od miejscowości Vidnawa i tylko kajakami jedynkami.

67,5 **GRUBA KAŚKA**

Dopływamy do punktu czerpania wody. Z daleka widoczna jest jasna czworokątna wieża z czerwonym dachem, usytuowana 200 m od brzegu jeziora. Brzeg jest urozmaicony wieloma dużymi i małymi zatokami oraz słonecznymi plażami z czystym piaskiem. Są tu piękne, nasłonecznione i zasłonięte od wiatru miejsca biwakowe.

67,2 **GŁĘBINÓW**

Wieś częściowo została zatopiona w związku z budową zapory na Nysie Kłodzkiej. Mieści się tutaj kościół św. Urbana z roku 1886 wyposażony w barokowe obrazy i rzeźby z XVIII w.

66,0 **NOR**

W Jakieś 500 m za wsią znajduje się ośrodek rekreacji, sportu i wypoczynku – Nyski Ośrodek Rekreacji (NOR) z polem biwakowym,

restauracjami, plażą, wypożyczalnią sprzętu pływającego i sportowego (łódzie żaglowe, motorowe, wiosłowe, kajaki i rowerki wodne), portem jachtowym itp. Chętni mogą uczestniczyć w rejsie po jeziorze. Organizowanych jest tutaj wiele imprez o charakterze rekreacyjnym, sportowym i kulturalnym – w tym koncerty muzyczne. Chcąc się tutaj zatrzymać, trzeba dotrzeć do plaży na końcu jeziora przy nasypie zbiornika. To dobre miejsce na zakończenie spływu lub któregoś z etapów.

Nyski Ośrodek Rekreacji

Docieramy do miejscowości Skorochów, która ma połączenie autobusem miejskim z Nysą. My jednak płyniemy dalej, **Wiosłując w kierunku elektrowni** – dopływamy do niej z prawej strony.

64,0 ELEKTROWNIA

Po drugiej stronie jeziora w odległości około 3 km od elektrowni jest ujście rzeki Białej Głuchołaskiej. Ta typowa rzeka górską z licznymi przełomami, bystrzami, kaskadami, progami wodnymi i o bystrym nurcie nadaje się do spływów kajakowych od Głuchołaz. **Wynosimy kajaki schodami betonowymi na koronę zbiornika.** Następnie przenosimy je przez asfaltową drogę i znosimy nad rzekę. Przenoska ma około 250 m. Dalej płyniemy uregulowanym korytem rzeki.

62,6 JAZ

Przed nami pojawia się park miejski, a w nim poniemiecki stary jaz, spiętrzający wodę na wysokość od 30 cm do 1 m (w zależności od upustu z elektrowni). Z prawej strony od rzeki odchodzi **głęboki kanał, który po 200 m łączy się z fosą Fortu Wodnego.** Wcześniej znany pod nazwami: Fort Blockhauschanze, Fort Blockhaus

Fort Wodny

lub Fort nad Bielawką. Zbudowany w 1741 r. przez Austriaków, po zdobyciu Nysy przez Prusaków w 1745 r. przebudowano go na fort wodny w formie lunety. Po przebudowie w latach 1878–1880 został otoczony fosą oraz wałem ziemnym i ma zarys pięciobocznej lunety. W maju 2008 r. po rewitalizacji został udostępniony do zwiedzania. **📌Kajaki przenosimy prawym brzegiem – około 250 m.**

61,8 NYSA – MOST DROGOWY

Poniżej jazu płyniemy uregulowanym korytem rzeki już w granicach miasta Nysy. Dopływamy do mostu im. Tadeusza Kościuszki. Tutaj na prawym brzegu **📌organizujemy postój i zwiedzamy Nysę.**

Odkryte na terenie **Nysy** ślady świadczą, że człowiek mieszkał tu już w młodszej epoce kamiennej, a nawet wcześniej (neolit 4,5 tys. do 1700 lat p.n.e.). Wykopaliska świadczą o ciągłości osadnictwa na tym terenie.

Geograf Bawarski w X w. wymienia 20 grodów plemienia Opolan, a jednym z nich była prawdopodobnie Nysa. Jan Długosz w swojej Historii Polski pisze: „Nisa nad rzeką Nissq, która obok niej przepływa i otrzymała od niej nazwę, została założona przez Bolesława zwanego Krzywoustym”. Musiało to nastąpić jeszcze przed rokiem 1138, ale fakty świadczą o tym, że na terenie obecnego miasta osada istniała już dużo wcześniej. Wiadomo też, że w 1198 r. biskup Jarosław konsekrował w mieście kościół murowany, co

62 świadczy o tym, że była już wówczas dużym ośrodkiem miejskim.

Kiedy w 1241 r. na Śląsk najechali Tatarzy, upojeni zwycięstwem po bitwie pod Legnicą wycofywali się na południe właśnie przez Nysę. Miasto zostało wówczas złupione i zniszczone, szybko jednak dzwignęło się z ruiny. W XIII w. nasiliły się spory pomiędzy biskupami a książętami wrocławskimi o ziemię nysko-otmuchowską. Swoje apogeum osiągnęły za panowania księcia Henryka Probusa i biskupa Tomasza II. Doszło wówczas do zaciętych walk między nimi, a w końcu do ugody. W swoim testamencie książę Henryk zapisał ziemię nysko-otmuchowską biskupom w wieczyste władanie. Od tego momentu Nysa stała się stolicą nowego księstwa biskupiego. Z Polską miasto było mocno związane do roku 1351, a później uznało zwierzchnictwo króla czeskiego. Kiedy w 1428 r. wybuchły wojny husyckie Nysa stała się punktem częstych ataków jako miasto biskupie. Była jednak tak mocno ufortyfikowana, że przez cały okres wojny husytom nie udało się jej zdobyć.

Po wojnach husyckich nastąpiło wzmoczenie germanizacji na terenie miasta i księstwa. 9 czerwca 1496 r. w Nysie miało miejsce niezwykle wydarzenie. Oto na zjazd książąt śląskich przybył tu przedostatni Piast opolski, książę Mikołaj, dążący do ściślejszego związania Śląska z Polską, w przeciwnym obozie proniemieckim rej wodził bp. wrocławski Jan Roth. Ktoś w czasie narady ostrzegł księcia, że biskup przygotowuje zamach na jego życie. Książę, będąc człowiekiem bardzo porywczym, chwycił sztylet, rzucił się z nim na biskupa i zranił go. Przerażony swym czynem schronił się w nyskiej katedrze, gdzie jak w każdym kościele w epoce średniowiecza obowiązywało prawo azylu. Podburzeni przez biskupa mieszkańcy wdarli się do kościoła i następnie uwięzili księcia Mikołaja w wieży. Tymczasem w ratuszu odbył się sąd pod przewodnictwem biskupa Rotha, który skazał księcia na ścięcie. Na drugi dzień wyrok został publicznie wykonany na rynku miasta. Przed samym ścięciem książę Mikołaj zawołał: „Nyso, Nyso, czy po to moi przodkowie darowali cię kościołowi, żebyś mi dzisiaj odbierała życie?” i z okrzykiem „Jezu” zginął. Było to wydarzenie wyjątkowo bezprawne, gdyż księcia miał prawo sądzić tylko król.

**Wieża Bramy Wrocławskiej
– fragment średniowiecznych
obwarowań Nysy**

Nysa – zabytkowe freski w Gimnazjum Carolinum

Przez cały wiek XVI miasto się rozwijało i bogaciło, lecz ten okres świetności przerwała wojna trzydziestoletnia. W maju 1619 r. w Nysie doszło do spotkania bp. Karola Habsburga z królewiczem Władysławem, synem Zygmunta III Wazy, na którym omawiano warunki pomocy dla dynastii Habsburskiej w walce z reformacją. Po spotkaniu oddano na żołąd Wiedniowi dużą liczbę Kozaków i Lisowszczyków (lekka jazda), którzy pod Wiedniem rozbili zjednoczone wojska czeskie i węgierskie. Była to tzw. pierwsza odsiecz Polski dla Wiednia. Z wdzięczności bp Karol na swego następcę w stolicy wrocławskiej nazaczył czteroletniego wówczas Karola Ferdynanda Wazę.

W 1630 r. do wojny dołączyła się Szwecja. Szwedzi pod Nysą pojawili się po raz pierwszy w lipcu 1639 r., ale zostali rozbici przez oddziały mieszczan nyskich w bitwie na otwartym polu. W 1642 r. ponownie pod miastem stanęły wojska szwedzkie. Wykorzystując nieporozumienia w radzie miejskiej, wymusiły kapitulację. Wycofując się z Nysy, podpalili ją w kilku miejscach, lecz potężna ulewa ugasiła pożary.

Po sprowadzeniu do Nysy w 1622 r. jezuitów zaczął się szybki rozwój szkolnictwa. W tutajszym słynnym już gimnazjum prowadzonym przez nich kształciło się wielu znanych potem Polaków m.in. Michał Korybut Wiśniowiecki.

Z okresem kontrreformacji wiążą się procesy czarownic przeprowadzane w Nysie. Rocznie palono tutaj na stosie około 30 kobiet. W czasie potopu szwedzkiego, w latach 1655–1656, Nysa dała schronienie wielu znakomitym Polakom. Przebywała tu przez jakiś czas królowa Maria Ludwika, żona Jana

Kazimierza, prymas i abp gnieźnieński, Andrzej Leszczyński, bp brzesko-kujawski Kazimierz Czartoryski, wojewoda łęczycki Jan Leszczyński i wielu innych.

W styczniu 1741 r. pod murami Nysy po raz pierwszy pojawiły się wojska pruskie. Dowodził wówczas nimi sam król Fryderyk Wielki. Po przeprowadzonych bombardowaniach miasta prusacy odeszli spod murów Nysy. Do ponownego oblężenia przystąpili w październiku 1741 r. i po dwóch tygodniach walki zdobyli miasto. Od tego momentu Nysa weszła w skład królestwa pruskiego. W okresie wojen napoleońskich, po rozbiciu wojsk pruskich pod Jeną przez Napoleona do miasta dotarli Francuzi. Rozpoczęło się bombardowanie miasta i twierdzy, a spodziewana odsiecz nie nadeszła i dowództwo pruskie zmuszone było się poddać. Przez pewien czas w pałacu biskupim zamieszkiwał Honoriusz Bonaparte. W listopadzie 1808 r. Francuzi opuścili miasto.

W okresie I wojny światowej w Nysie mieścił się obóz jeniecki, w którym więziono głównie jeńców rosyjskich. W trakcie powstań śląskich znajdował się tutaj obóz przejściowy dla powstańców. W okresie międzywojennym Nysa stała się jednym z ważniejszych ośrodków szerzenia niemczyzny na Śląsku Opolskim. Tu podczas plebiscytu i III powstania śląskiego gromadziły się bojówki niemieckie, tu formowały się oddziały do walki z powstańcami.

W 1945 r. z uwagi na strategiczne znaczenie Nysy dowództwo niemieckie przystąpiło już w styczniu do obrony miasta, które ogłoszono twierdzą. Walki wojsk radzieckich o Nysę trwały od 19–24 marca. Kiedy Niemcom zagroziło okrążenie, postanowili się wycofać. Wczesnym rankiem 25 marca do miasta wkroczyły wojska radzieckie. Walki w rejonie Nysy trwały aż do maja 1945 r. Ciągłe ostrzały artyleryjskie dokonały dzieła zniszczenia miasta. Z wojny Nysa wyszła jako jedno z najbardziej zniszczonych miast polskich. Po wojnie zaczęła bardzo szybko goić rany, lecz odzyskanie zabytkowego śródmieścia było już niemożliwe. Odbudowano jedynie najcenniejsze zabytki.

W latach 1946–1975 Nysa była siedzibą powiatu i jest nią ponownie od 1999 r. Była również ośrodkiem przemysłu: maszynowego, środków transportowych, odzieżowego. Obecnie są tu zakłady cukiernicze i materiałów budowlanych. Nysa jest ważnym centrum turystycznym południowej Opolszczyzny, a także – za przyczyną powołania do życia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej – ośrodkiem akademickim. Miasto zamieszkuje około 49 tys. osób.

W Nysie koniecznie trzeba zobaczyć **kościół pw. św. św. Jakuba i Agnieszki**, zwany potocznie nyską katedrą. Jest to piękna gotycka świątynia pochodząca z I poł. XV stulecia stojąca na miejscu wcześniejszej, zniszczonej przez Tatarów w 1241 r. W architekturze zewnętrznej należy zwrócić uwagę na wysokość kościoła – 75 m, niespotykane strome dach (kąt nachylenia 60°, wysokość

30 m, 120 tys. dachówek, pow. około 4 tys. m²), sklepienie oparte na potężnych, ośmiobocznych filarach. Wewnątrz można podziwiać najbogatszy na Śląsku zespół epitafiów (rzeźby nagrobnej), wspaniałe ołtarze gotyckie, renesansowe i barokowe oraz XV-wieczne obrazy Hansa Dürera, a także wiele innych wspaniałych dzieł sztuki. Przy kościele wznosi się potężna, nieukończona, późnogotycka dzwonnica z lat 1474–1593, nadbudowana w roku 1516. Od 2005 r. mieści się w niej skarbiec św. Jakuba – stała ekspozycja około 60 eksponatów sakralnego złotnictwa nyskiego, z których najstarsze pochodzą z XIV w.

Inną ciekawą budowlą jest **pałac biskupi** – wspaniała barokowa rezydencja biskupów wrocławskich, której budowę rozpoczęto w 1624 r. Tu po raz pierwszy naszkicowano rozbiór Polski. Od XIX w. do 1945 r. była to siedziba sądu i innych urzędów. W okresie II wojny światowej został częściowo zniszczony. W pałacu biskupim mieści się obecnie Muzeum Nyskie – w salach wisi ok. 200 płócien mistrzów flamandzkich, niemieckich i włoskich. Najcenniejszym eksponatem jest XVI-wieczny obraz Judyta z głową Holofernesa pochodzący z warsztatu Łukasza Cranacha Starszego. W placówce zgromadzono ponadto kolekcję grafik i rzeźb z ostatnich 500 lat oraz cenne znaleziska z wykopalisk prowadzonych po wojnie w centrum, m.in. XIV-wieczne puchary fletowe. Nie brakuje również mebli i starej broni. W placówce są organizowane koncerty muzyki kameralnej. Na fasadach umieszczono trzy efektowne zegary słoneczne.

Kościół Świętych Apostołów Piotra i Pawła to najciekawszy i najpiękniejszy na Śląsku przykład sztuki sakralnej baroku. Do 1810 r. należał do bożogrobców. Świątynia szczyli się ciekawym wnętrzem z zachowanym bogatym wyposażeniem barokowym i przepiękną polichromią, m.in. podziwiać tu można duży zespół fresków iluzjonistycznych braci F.A. i T.Ch. Schefflerów. Wejście do kościoła zlokalizowane jest od strony ulicy Brackiej.

Nyską **fontannę Trytona** wzorowano na rzymskiej fontannie Trytona

Nyska katedra

Pałac biskupi

wykonanej przez Berniniego. Wybudowana w latach 1700–1701 jest jedyną tego rodzaju ozdobą w Polsce.

W mieście odbudowano także sporo **zabytkowych domów**, między innymi późnogotycko-manierystyczny dom Wagi Miejskiej z 1604 r., a także całe zespoły kamieniczek późnogotycko-renesansowych z XVI w., przebudowanych w XVIII i XIX w. (m.in. w rynku, ul. Bracka). Odrestaurowano również zespół dawnych gotyckich murów miejskich wzniesionych około roku 1350. Fragmenty zachowały się w okolicach dworu biskupiego. W Nysie znajdują się także dwie wieże przybramne: Ziębicka i Wrocławska. Warto zobaczyć również arcydzieło barokowej sztuki kowalskiej – Piękną Studnię wykonaną w 1686 r. przez Wilhelma Hellewega – zarządcę nyskiej mennicy. Unikalnymi budowlami zabytkowymi są nowożytnie fortyfikacje bastionowe, ziemno-murowane systemem staroholenderskim z roku 1643 i rozbudowane później w latach 1751–1758, a także samodzielne forty z lat 1743–1791. Wokół miasta w wielu miejscach można zobaczyć dobrze zachowane forty, reduty i bastiony.

Najstarszy z zachowanych **bastionów** to Bastion św. Jadwigi wzniesiony w XVII w. jako budowla ziemna. Po zdobyciu Nysy przez wojska pruskie w 1741 r. i utworzeniu w mieście licznego garnizonu, w latach 1771–1774 zbudowano w bastionie dwukondygnacyjne kazamaty. W 2008 r. bastion został odrestaurowany i obecnie, nie tracąc swojego historycznego uroku, stał się galerią prac artystycznych w otoczeniu stylowych kawiarenek oraz miejscem wielu imprez kulturalnych.

W celu promocji licznych budowli fortyfikacyjnych Nysy corocznie w ostatni weekend lipca na terenie Fortu nr II organizowane są Dni Twierdzy Nysa, których kulminacyjnym punktem jest inscenizacja bitwy okresu napoleońskiego z udziałem grup rekonstruktorskich z wielu krajów Europy.

61,8 MOST im. T. KOŚCIUSZKI

Kontynuujemy spływ rzeką. Za mostem widać już drugi, charakterystyczny, bo w kolorze niebieskim, most im. Józefa Bema.

61,2 ELEKTROWNIA MIEJSKA

Przed mostem znajduje się **II** kolejny stopień wodny z elektrownią na prawym brzegu. Stopień ten wybudowano w 1924 r., a znajdująca się na brzegu elektrownia zabezpieczała wówczas w prąd całą Nysę. Obecnie również dostarcza prąd do sieci energetycznej kraju. **I** Kierujemy się do lewego brzegu i przenosimy kajaki około 30 m. Ten próg wodny z usypanych kamieni nadaje się do przepłynięcia tylko przy bardzo wysokiej wodzie.

Tutaj możemy również zakończyć spływ – jest to miejsce najbliższe do stacji kolejowej PKP i dworca PKS. Odległość wynosi około 350 m. Nad brzeg rzeki można również dojechać samochodem, ponieważ znajduje się tutaj alarmowy punkt czerpania wody z utwardzoną drogą dojazdową.

61,0 MOST im. J. BEMA

Przeplływamy pod niebieskim mostem drogowym łączącym oba brzegi miasta na drodze krajowej nr 41 z Prudnika do Kłodzka.

60,7 MOST KOLEJOWY

Pokonujemy kolejny most, tym razem kolejowy z charakterystyczną nitowaną kratownicą metalową. Most zbudowano pod koniec XIX w., kiedy do Nysy doprowadzono pierwszą linię kolejową z Brzegu. Pod obu mostami w wodzie nie ma przeszkód.

60,4 KŁADKA

Mijamy kładkę metalową dla pieszych, łączącą nową dzielnicę miasta – Podzamcze – z rejonem ogródków działkowych na prawym brzegu rzeki.

60,1 STOPIEŃ WODNY

Zbliżamy się do trzeciego – licząc od zapory na zbiorniku retencyjnym – stopnia wodnego. Jest to **■ najtrudniejszy do pokonania stopień wodny w obrębie miasta** ze względu na wysokie brzegi rzeki i długie odcinki transportu kajaków. Próg wodny ma wybetonowane skarpy i **■ przenoskę należy rozpocząć już około 150 m przed przeszkodą**, z prawej lub lewej strony. Wysokość stopnia wodnego wynosi około 180 cm i pokonanie go drogą wodną jest możliwe jedynie dla wytrawnych kajakarzy górskich. Z lewej strony widać Aleję Wojska Polskiego, a na wprost stopnia wodnego – zespół klasztorny oo. Franciszkanów i kościół pw. św. Elżbiety. Klasztor wraz z kościołem zakonnym wybudowano w stylu neoromańskim w latach 1902–1911. Aleja Wojska Polskiego, przy której położony jest kompleks klasztorny, prowadzi do jednego z opolskich sanktuariów maryjnych – kościoła pw. Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Lasku Żłotogłowickim. Według legendy świątynia powstała w miejscu, gdzie rodzeństwo: chłopiec i dziewczynka, pracując w polu, znaleźli w pobliskim lesie zawieszony na gałęziach obrazek z wizerunkiem Matki Bożej. Zdziwieni, zabrali go do kościoła w Żłotogłowicach i tam zostawili. Następnego dnia obrazek zniknął. Okazało się, że w cudowny sposób powrócił na miejsce znalezienia – do lasu. Wkrótce potem wybudowano w tym miejscu kościółek Maria Hilf (Matki Bożej Wspomożenia Wiernych).

59,5 PRALNIA

Z lewej strony pojawia się kamienista plaża usytuowana na wysokości skrzyżowania Alei Wojska Polskiego i ul. Brodzińskiego.

Stąd wąską drogą koło pralni można dojechać do rzeki i do dogodnego miejsca wodowania kajaków. To najlepszy **📍punkt do rozpoczynania spływów dla tych, którzy chcą je organizować z Nysy** – dobre połączenie z Odrą i całą Europą Zachodnią.

58,8 OCZYSZCZALNIA

Tereny miasta kończą się strefą ogródków działkowych. Rzeka na szlaku spływu w obrębie Nysy ma wysokie brzegi, porośnięte trawą, krzewami i drzewami, w wielu miejscach są one oberwane i zniszczone. Niejednokrotnie wzmacniane gruzem zabezpieczającym przed powodzią. Koryto rzeki przegradzają nieliczne już przełomy i bystrza, nurt jest dość wartki. Płyniemy jego głównym ciekim, mijając z prawej strony nowoczesną oczyszczalnię miejską.

55,7 KAMIENICA

📍Przed nami ujście rzeki – potoku Kamienica (prawy dopływ) mającego swe źródła 17 km na południe od rzeki w okolicy miejscowości Nowy Las. Poniżej ujścia brzegi lekko się obniżają, a po prawej i lewej stronie pojawiają się pola uprawne. Przy niskim stanie wody w korycie pojawiają się liczne łachy żwiru i kamieni. Zachęcają one do krótkiego odpoczynku i przerwy w płynięciu. Taki charakter rzeki utrzymuje się aż do miejscowości Piątkowice.

53,5 KUBICE

📍Ujście strugi. Na tej wysokości na prawym brzegu usytuowana jest wieś Kubice, odległa od rzeki około 500 m. Wieś wzmiankowana była już w roku 1345. Znajduje się tam neoklasykistyczny kościół Wniebowzięcia NMP z 1806 r. z wieżą z końca XIX w.

51,6 KOMPLEKS LEŚNY

Przez około 2 km płyniemy wśród zwartego kompleksu leśnego z przewagą lasu liściastego. **📍Nysa ma tutaj kilka bardzo ostrych zakoli.** Po lewej stronie, blisko rzeki znajdują się wysokie stoki pradoliny Nysy Kłodzkiej. Prędkość nurtu wynosi około 0,5 m/s i zwalnia dopiero na 2 km przed miejscowością Piąt-

kowice. Tutaj też kończy się strefa nadgraniczna państwa polskiego. Nurt rzeki jest spokojny, woda głęboka.

49,5 PIĄTKOWICE – MOST

Dobre miejsce na postój i zrobienie zakupów. Możemy zatrzymać się przed mostem, po prawej stronie. We wsi jest sklep spożywczo-przemysłowy, kawiarenka, przystanek PKS na linii autobusowej Nysa–Łambinowice–Opole. Po uzupełnieniu prowiantu kontynuujemy spływ. Przeplewamy pod mostem drogi krajowej nr 406 łączącej Nysę z Korfantowem. Nurt rzeki jest wolny, prawie stojący, spowodowany przeszkodą, jaką jest kolejny stopień wodny. W tym miejscu rzeka obfituje w ryby, dlatego często można tu spotkać wędkarzy.

Wolny nurt Nysy za Piątkowicami

48,4 PIĄTKOWICE – JAZ

Dopływamy do kolejnego stopnia wodnego z charakterystyczną metalową kładką dla pieszych, spinającą oba wybetonowane brzegi. Z prawej strony znajduje się nowo wybudowana elektrownia wodna. 5-metrowy stopień wodny nie pozwala na pokonanie go kajakiem, więc **trzeba przenieść sprzęt do kanału odpływowego elektrowni wodnej**. Dogodną stroną do przeniesienia kajaków jest prawy brzeg – długość przenoski to około 200 m.

Dalej płyniemy rzeką o dość szybkim nurcie – 0,6 m/s – przechodzącym od brzegu do brzegu. Koryto rzeki obsadzone jest wikliną.

47,1 LASOCICE

Mijamy resztki przyczółków mostu drogowego. Od rzeki w tym miejscu biegą dwie drogi w przeciwne strony. Na prawym brzegu do Drogoszowa, a na lewym do oddalonej od rzeki zaledwie o 300 m wsi Lasocice. W korycie widać resztki mostu, betonowe bloki. **■ Płyniemy bardzo ostrożnie.** Dalej rzeka jest uregulowana, a wzmocnione kamieniami brzegi porasta wiklina.

43,6 BIELICE

Po prawej znajduje się ujście rzeczki Bielickiej Młynówki – to dogodne miejsce do zatrzymania i łatwe do odnalezienia, mimo że częściowo zarośnięte wikliną. Znajduje się ono między liniami elektryczną a wysokiego napięcia przechodzącymi nad rzeką. Na prawym brzegu, zaledwie 600 m od rzeki, usytuowana jest wieś Bielice. Młynówką można dopłynąć prawie do samej wsi. Jeśli chcemy się tam wybrać pieszo, należy dojść do wału przeciwpowodziowego i wałem do wsi. W miejscowości jest kilka sklepów spożywczo-przemysłowych, kościoł, przystanek PKS (połączenie z Nysą, Łambinowicami i Opolem).

Dalej **■ rzeka znów płynie zakolami, nieraz nawet bardzo ostrymi.** W dalszym ciągu brzegi są wysokie i porośnięte wikliną. Między Bielicami a Malerzowicami, na prawym brzegu, w odległości od 1–3 km, usytuowane są czynne wyrobiska,

72 Wyrobiska w pobliżu Bielice

w których prowadzi się intensywne wydobycie surowców mineralnych. Znajduje się tu kopalnia „Malerzowice” wchodząca w skład Opolskich Kopalni Surowców Mineralnych.

40,3 MALERZOWICE

Przypływamy do betonowego mostu drogowego na drodze krajowej nr 46 między Opolem a Nysą. Na lewym brzegu w odległości 800 m usytuowana jest miejscowość Sidzina. Na prawym brzegu, 350 m od mostu, leży wieś Malerzowice. Można tu uzupełnić swoje zapasy

w artykuły spożywcze i zobaczyć tzw. kościółek w polu. Należy zatrzymać się tuż przed mostem lub 150 m za nim, na prawym brzegu, na zakolu rzeki. Następnie wrócić do mostu i drogą asfaltową iść w prawo lub lewo, w zależności od celu. Do sklepów trzeba w lewo przejść przez kolejny most nad starorzeczem Nysy i skręcić w prawo na starą drogę asfaltową, która prowadzi do centrum Malerzowic. W miejscowości jest kilka sklepów spożywczych i dogodnie połączenie PKS z Nysą, Opolem i Łambinowicami.

Malerzowice – kościółek w polu

W **Malerzowicach** warto się zatrzymać, żeby zobaczyć malowniczo położony tzw. **kościółek w polu**, do którego prowadzi z drogi asfaltowej lipowa aleja (na lewym brzegu, 200 m). Świątynia stoi w szczerym polu. Obserwowana z daleka zdaje się dosłownie tonąć w kwitnącym rzepaku czy falującym zbożu. Odpustowy kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego i MB Częstochowskiej zbudowano w 1873 r. na miejscu XVII-wiecznej kapliczki. W ostrotukowym portalu nad wejściem znajduje się rysunek wykonany techniką sgraffito. Przedstawia orzącego rolnika i krzyż wystający z ziemi. Tak właśnie miało wyglądać odnalezienie krucyfiksu przez pracującego w polu chłopca z Sidziny w 1680 r. Ponoć dwukrotnie umieszczany w miejscowym kościele krzyż uparcie wracał w pole. Włościanie uznali to za widomy znak boży i w miejscu, gdzie dziś stoi kościół wystawili kapliczkę. Do kościółka w polu przybywali licznie wierni,

a tradycje pielgrzymowania są nadal żywe. 600 m dalej, idąc szosą, docieramy do miejscowości Sidzina. Jest tu m.in. Dom Parafialno-Rekolekcyjny, który może służyć jako baza noclegowa dla większej grupy turystów.

38,3 UJĘCIE RZECZKI CIELNICY (z lewej)

Koryto jest uregulowane, mocno obsadzone wikliną. Po obu stronach rzeki ciągną się pola uprawne. Spływ kajakami staje się powolniejszy, ponieważ prędkość wody stopniowo maleje. Także wysokość brzegów ponad lustro wody zmniejsza się.

36,0 WIĘCMIERZYCE – JAZ

Kolejna budowla hydrotechniczna na rzece. **Do zapory należy dopłynąć kajakami po lewej stronie jazu.** Nazwa jazu pochodzi od wsi Więcmierzycy usytuowanej na lewym brzegu w odległości około 500 m. We wsi można znaleźć sklep spożywczo-przemysłowy, kościół, przystanek PKS i drogę lokalną relacji Skorozyce–Grodków.

Kajaki należy przenieść lewą stroną, przez betonową zaporę, około 150 m. Można tutaj również urządzić biwak. Teren jest w nocy oświetlony lampami elektrycznymi należącymi do elektrowni wodnej znajdującej się na prawym brzegu rzeki. **Na pokonanie tego odcinka z Nysy do Więcmierzycy potrzeba około 4 godzin nieprzerwanego płynięcia.** Poniżej jazu rzeka płynie łagodnymi krzywiznami. Koryto jest tam głęboko wcięte w teren, a brzegi nieuregulowane, na ogół oberwane i zniszczone. Gdzieś tam pojawiają się powalone drzewa w korycie rzeki.

31,8 MOST DROGOWY

Dopływamy do końcowych zabudowań wsi Krasna Góra i dalej do mostu betonowego drogi krajowej nr 385 łączącej Grodków z Niemodlinem. Z lewej strony przed mostem widać ujście niewielkiego strumienia. **Uważnie przepływamy, ponieważ w wodzie pojawia się wiele dużych kamieni oraz pozostawionych po starym moście pali drewnianych.** Płyniemy głównym nurtem. Na lewym brzegu zaczyna się las liściasty, który dochodzi do samej rzeki. Na tym odcinku Nysa płynie łagodnymi zakolami. Lewy brzeg jest niedostępny i dziki. W korycie są nieliczne już bystrza i przełomy. Prędkość nurtu wynosi 0,6 m/s.

30,0 TŁUSTORĘBY

Miejscowość leży z prawej strony rzeki. We wsi można zrobić zakupy w sklepie spożywczym. To także dobre miejsce na biwak na łące u gospodarza Łabusa, trzeba to oczywiście z nim uzgodnić. Miejsce nie trudno odnaleźć, ponieważ łąka znajduje się na wysokości słupa kilometrażowego szlaku wodnego (mocno zardzewiała, o nominale 30).

26,3 GŁĘBOCKO – MOST

Liściasty las, który dotychczas ciągnął się wzdłuż lewego brzegu odchodzi od rzeki. Po lewej stronie w odległości 300 m od Nysy Kłodzkiej leży wieś Głębocko. Na skraju wsi mijamy most betonowy na drodze lokalnej między Grodkowem a Lewinem Brzeskim. **Wiosłujemy głównym nurtem między filarami.** Trzeba uważać, ponieważ w wodzie pod mostem jest dużo kamieni. Miejsce do lądowania znajdziemy za mostem, na prawym brzegu, na zakolu rzeki. We wsi jest przystanek PKS. Poniżej mostu charakter Nysy bardzo się zmienia, nurt wody staje się spokojniejszy, prawie wcale nie ma bystrzy i przełomów. Rzeka nabiera walorów nizinnych. Stan taki utrzymuje się przez około 4 km.

Most w Głębocku

22,0 AUTOSTRADA

Przepływamy pod niebieskim mostem na autostradzie A4 z Wrocławia do Krakowa (droga międzynarodowa E36 do Berlina i E40 do Drezna). Pod mostem nie ma przeszkód, woda płynie wolno, jest głęboko.

21,7 MICHAŁÓW – JAZ

Tuż za mostem pojawia się **II kolejny stopień wodny**. Znajduje się tu również ujęcie wody pitnej dla miasta Wrocławia. Uchodzi ono kanałem, w lewo od jazu. Przybijamy do prawego brzegu, wybierając jak najlepsze miejsce do wyciągnięcia i przeniesienia kajaków (przenoska około 200 m). Poniżej jazu nurt rzeki nabiera znowu prędkości i wynosi około 0,5 m/s. Brzegi rzeki zarosnięte są wierzbą, a koryto wyłożone kamieniami. Po około 3 km rzeka znowu nabiera charakteru nizinnego. Po jej regulacji, po prawej i lewej stronie napotykamy liczne starorzecza. Prędkość wody oraz wysokość brzegów stopniowo maleją, rośnie natomiast głębokość.

13,6 JAZ DAWNEGO MŁYNA

Dopływamy do Lewina Brzeskiego. Przed miastem napotykamy próg wodny z usypanych kamieni. Po lewej stronie na brzegu usytuowany jest nieczynny już młyn wodny. To do jego zasilania została w tym miejscu spiętrzona woda. Dalej za młynem, też na lewym brzegu jeszcze niedawno znajdowały się ruiny pałacu, dziś pięknie odremontowanego przeznaczonego dla gimnazjum. Obiekt otaczają stare drzewa i krzewy (pomniki przyrody – 150-letnie kłony, wiązy i dęby), pozostałości parku w stylu angielskim. **Kajaki przeciągamy prawym brzegiem, można też splewić je na długiej lince.** Przy dużym stanie wody wprawni kajakarze mogą pokusić się o pokonanie tej przeszkody, przepływając między kamieniami. Wcześniej jednak należy przeszkodę rozpoznać. Biwakować i wodować można przy przenosce w parku po lewej stronie lub 50 m przed mostem drogowym, po prawej stronie na piaszczystej łasze rzecznej. Lewin Brzeski leży na lewym brzegu rzeki.

76 Powstanie **Lewina Brzeskiego** było uwarunkowane położeniem w pobliżu przepływu przez Nysę Kłodzką. Miasto lokowano w XIII w. – potwierdzenie praw miej-

skich nastąpiło w 1333 r. przez księcia Bogusława z Brzegu. Do 1329 r. należało do Księstwa Legnicko-Brzeskiego, a następnie znalazło się w lennie korony czeskiej. W latach 1526–1742 miasto przeszło pod władanie Habsburgów austriackich. Po tym okresie (w wyniku wojen śląskich) wraz z większością Śląska przeszło pod panowanie pruskie. W 1945 r. Lewin Brzeski powrócił do Polski. Miasto obecnie liczy około 5,8 tys. mieszkańców. W latach 1960–1980 był to prężny ośrodek przemysłu spożywczego (cukrownia „Wróblin”, mleczarnia itp.) i metalowego. Dziś miejscowość związana jest głównie z rolnictwem. W pobliżu miasta znajduje się 5 akwenów po żwirowniach, które są dużą atrakcją rekreacyjną. Woda jest tutaj bardzo czysta. Miejscowość ma połączenie kolejowe i autobusowe z Wrocławiem i Opolem.

Szczególnie godne zwiedzenia są **gotycko-renesansowy kościół ewangelicki św. św. Piotra i Pawła z XIV w.** z wyposażeniem barokowym oraz barokowy **pałac Leopolda von Bees** (obecnie gimnazjum) z I poł. XVIII w. wraz z ogrodzeniem i bramami z tego okresu. Niewątpliwą atrakcją są także **oficyny** z I poł. XIX w. i późnoklasycystyczny **ratusz** również z I poł. XIX w. Warto zobaczyć odrestaurowany rynek z zachowanym średniowiecznym układem ulic, a podczas spaceru w parku nad Nysą Kłodzką odwiedzić krzyż pokutny z 1617 r.

Latarnia na rynku w Lewinie Brzeskim

13.2 LEWIN BRZESKI – MOST

Kontynuujemy spływ, mijając most na drodze lokalnej łączącej Lewin Brzeski z Niemodlinem. Około 50 m przed mostem w rzece są powalone drzewa i korzenie, a na środku koryta – wysępka porośnięta chaszczami. **Opływamy wysępkę z lewej strony i płyniemy pod most z prawej lub lewej strony filara.** Nurt nabiera prędkości ponieważ tuż za mostem jest uskok wo-

dy. Manewry wykonujemy dość sprawnie, aby nie dać się wodzie zepchnąć bokiem kajaka na filar mostu.

12,2 UJŚCIE ŚCINAWY NIEMODLIŃSKIEJ

200 m wcześniej, po lewej stronie na brzegu stoi piękny pomnik przyrody – 200-letnia topola kanadyjska. Koryto rzeki jest czyste i nie ma w nim przeszkód.

11,4 MOST KOLEJOWY

Płyniemy pod mostem linii kolejowej łączącej Wrocław z Opolem. Nurt nabiera prędkości ze względu na duży spadek poziomu dna, jednak bezpiecznie, **bez przeszkód można spłynąć między trzema filarami mostu.** Od czasu jego remontu w 2008 r., koryto rzeki jest czyszczone co roku wiosną.

07,4 SKOROGOSZCZ – MOST

Odwiedzamy ostatnią miejscowość na szlaku do ujścia rzeki. Nowoczesny wiszący mosty w kolorze zielono-żółtym na drodze krajowej nr 94 łączącej Wrocław z Opolem to wynik modernizacji ciągu komunikacyjnego współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej. Około 150 m przed mostem, po lewej stronie na wysokim brzegu rzeki usytuowana jest Stajnia Koni Wyścigowych Romana Piwki. Właściciel tego terenu jest nie tylko pasjonatem koni, ale również bardzo pozytywnie nastawiony do kajakarstwa. Za drobną opłatą można u niego pozostawić kajaki i zanoć, wykorzystując pomieszczenia nad stajniami lub pokoje pracownicze oraz całą infrastrukturę socjalną tego obiektu. Dojście do brzegu jest dogodne mimo wysokiej skarpy. Skorogoszcz znajduje się po prawej stronie rzeki.

Stadnina Romana Piwki
(w tle most w Skorogoszczy)

Skorogoszcz zamieszkuje 1200 osób. Kiedyś było to miasto, dziś – wieś w województwie

opolskim. Spełnia funkcję ośrodka rolniczo-usługowego i handlowego w regionie. Znajdują się tutaj sklepy spożywcze i przemysłowe, punkty gastronomiczne i usługowe. Miejscowość ma połączenie PKS z Opolem, Brzegiem i Wrocławiem.

Warto zobaczyć tutejszy kościół parafialny pw. św. Jakuba, pozostałościabytkowego cmentarza gminy żydowskiej oraz budynki i domostwa XIX-wiecznego miasta.

07,4 STOBRAWSKI PARK KRAJOBRAZOWY (SPK)

Ostatni odcinek Nysy Kłodzkiej jest bardzo malowniczy. Przebiega w obrębie Stobrawskiego Parku Krajobrazowego. Na jego terenie powstały ostoje ptactwa wodno-błotnego pod nazwą „Dolina Środkowej Odry”. Woda jest tutaj spokojna, bez żad-

Lilia złotogłów

nych przeszkód w korycie rzeki. Brzegi z prawej i lewej strony są zadrzewione. Nysa Kłodzka teraz już leniwie toczy swoje wody aż do ujścia.

Stobrawski Park Krajobrazowy założono 28 września 1999 r. Zajmuje powierzchnię 52,6 tys. ha. Park położony jest na terenie 12 gmin w północnej części województwa opolskiego (Dobrzyń Wielki, Dąbrowa, Kluczbork, Lasowice Wielkie, Lewin Brzeski, Lubsza, Lubniany, Murów, Pokój, Popielów, Świerczów, Wołczyn). Kompleksy leśne stanowią niemal 80% jego powierzchni. Jest to najmłodszy park krajobrazowy województwa opolskiego. Na jego terenie występuje 50 gatunków roślin chronionych oraz około 140 gatunków roślin rzadkich. Występują tu m.in. storczyki, długosz królewski, kotewka orzech wodny, lilia złotogłów, wawrzynek wilczytoko, a także rosziczka okrągłolistna.

W parku żyje ponad 220 gatunków chronionych zwierząt (w tym 140 gatunków ptaków, wśród nich 21 gatunków globalnie zagrożonych), do których należą m.in. wydra, bóbr, kormoran, bielik i zimorodek. Można tu spotkać największą ważkę europejską – husarza władcę.

0,00 Odra – koniec spływu

Dopływamy do ujścia Nysy Kłodzkiej do Odry na jej 181,3 km. Z prawej strony piaszczysty cypelek umożliwia zatrzymanie się na odpoczynek i wgląd na Odrę. Powyżej miejsca zatrzymania (na 180,3 km drogi wodnej Odry) znajdują się jaz i śluza „Ujście Nysy” (187,2 x 9,6 x 2,8), a poniżej około 5 km (na 186 km drogi wodnej Odry) – jaz i śluza „Zwanowice” (190 x 12 x 4).

Spływ najlepiej zakończyć 5 km poniżej ujścia Nysy Kłodzkiej, w miejscowości Kopanie na Odrze. Do rzeki zjeżdża się drogą nr 460 z Brzegu lub w miejscowości Łosiów z drogi nr 94 relacji Brzeg–Opole. Dojście z wody do brzegu usytuowane jest po lewej stronie rzeki, około 200–300 m przed kanałem śluzy „Zwanowice”. Do samej wody dochodzi pas betonowej drogi przygotowanej prawdopodobnie do przeprawy promowej. Idealne miejsce do cumowania i wyciągania kajaków oraz ich transportu.

Kajakarstwo jest popularne i dostępne dla wszystkich, a przy tym nie wymaga wielkich umiejętności. Wystarczy chęci do ruszenia w drogę i sprawne ręce. Przydaje się umiejętność pływania, ale nie jest ona konieczna, wystarczy że ma ją jedna osoba w kajaku. Nie ma barier wiekowych, na spływach widuje się zarówno 70-latków, jak i przedszkolaki. Żadnego znaczenia nie ma też status materialny, bo tydzień w kajaku zazwyczaj kosztuje mniej niż ten sam czas spędzony na jakichkolwiek innych wczasach.

Popularność kajakarstwa zawdzięcza także powszechnemu dostępowi do sprzętu i terenów uprawiania tego sportu. Kajaki są w każdej nadwodnej wypożyczalni, a można nimi pływać po ponad 2 tys. tras wodnych w Polsce, nie licząc jezior i morza.

Wreszcie ostatnią, choć równie ważną zaletą spływów kajakowych jest ich prorodzinny charakter – uczestniczące w nich rodziny mają na trasie więcej niż zwykle okazji do bezpośrednich kontaktów.

Jak zacząć?

Spływ rzeczny różni się od pływania po jeziorach. Wymaga mniej wysiłku, a więcej doświadczenia. Dlatego wyruszając na dziewiczy spływ, nie warto porywać się od razu na górskie potoki i głębokie rzeki. Opisy szlaków zazwyczaj zawierają oceny, które ułatwiają dobór trasy odpowiedniej do umiejętności.

Popularność kajakarstwa zaowocowała spływami zorganizowanymi, na których specjalistyczne firmy zapewniają przewodników, kajaki, kamizelki asekuracyjne, produkty żywnościowe, sprzęt obozowy, rezerwują miejsca noclegowe, nierzadko też organizują dodatkowe atrakcje. Zaletą takich spływów jest pewność przeprawy (wiadomo kto, co, gdzie i do kiedy), możliwość zdobycia doświadczenia i poznania nowych przyjaciół (przeważnie w spływach uczestniczą pełni werwy, sympatyczni ludzie). Mankamentem jest ścisła organizacja czasu, narzucone z góry terminy, konieczność poddania się woli grupy i niemożność przzerwania spływu w dowolnym momencie. Ponadto takie spływy organizowane są głównie w czasie wakacji, a wiele rzek jest piękniejszych i spokojniejszych wiosną lub jesienią. Mimo wszystko na pierwszy spływ lepiej wybrać się z grupą zorganizowaną.

Zorganizowane spływy są sztandarową ofertą oddziałów PTTK i klubów akademickich. Organizatorów można szukać także w miejscowościach leżących na popularnych szlakach wodnych, w Internecie i w prasie turystycznej. Należy pamiętać, że wiarygodnym organizatorem jest ten, który w opłacie za spływ ujmuje ubezpieczenie uczestników.

Technika pływania kajakiem

Wsiadać do kajaka, odbijać i przybijać do brzegu należy zawsze dziobem pod prąd. Osoba cięższa powinna zająć miejsce z tyłu – ze względu na uniesienie się dzioba łatwiej pokonywać przeszkody. Za to płyńcie się na ogół z prądem, jedynie na nielicznych trasach o zamierającym prądzie można płynąć w dół, w górę, a nawet w poprzek rzeki.

W kajakach dwuosobowych steruje osoba siedząca z tyłu. Warto trzymać się środka nurtu, co zapewnia większą swobodę manewru. Kajakarze powinni uważnie wypatrywać przeszkód, by móc je w porę pokonać. Głębokość wody zawsze należy sprawdzić wiosłem, bo wzrok bywa złudny (im czystsza woda, tym wydaje się płytsza).

Głazy, resztki budowlı, drzewa, konary Najlepiej omijać je szerokim łukiem, bo w ich bezpośrednim sąsiedztwie prąd przyśpiesza i ściąga kajak w stronę przeszkody. Jeżeli kajak zostanie złapany przez strumień ściągający, trzeba się wycofać, zarabiając wiosłem do tyłu. Jeżeli prąd jest zbyt silny, trzeba przynajmniej tak odwrócić kajak, by nie uderzył w przeszkodę dziobem ani przednią częścią burty.

W przypadku zbyt silnego nurtu uniemożliwiającego wykonanie należytego skrętu lub wycofanie kajaka pomocne okazuje się wiosło. Jeżeli rzeka jest dość płytka, należy je wbić w dno i korzystając z zasady dźwigni, obrócić kajak. Wiosła można też użyć jako odbijacza, odpychając nim kajak od przeszkód. Oczywiście cienkie pióro wiosła nie jest wieczne, ale za to na pewno tańsze od poszycia kajaka.

Największe niebezpieczeństwo dla kajakarzy stanowią drzewa, więc wyruszając na wyprawę, każdy powinien wiedzieć, jak sobie z nimi radzić.

- Gdy drzewo pochyla się nisko nad nurtem, można sobie nabić guza lub w gałęziach stracić czapkę. Nie mogąc wyminąć drzewa, trzeba nisko położyć się w kajaku, trzymając wiosło w poziomie.
- Przed pniem częściowo zanurzonym w wodzie powstaje silny strumień wciągający pod drzewo. Od takich przeszkód należy trzymać się z daleka. Jeżeli drzewo tarasuje całą szerokość nurtu, trzeba poszukać płytszej wody, wysiąść z kajaka i przenieść go nad pniem, a jeśli jest za głęboko, dobić przed przeszkodą do brzegu i przenieść kajak łądem.
- Pnie całkowicie zanurzone w wodzie powodują rozdzielenie strumienia na górny, przelewający się nad drzewem, i dolny, wciągający pod pień. Nie mogąc ominąć takiej przeszkody, należy przenieść kajak nad

nią lub obok niej. Nabrawszy nieco doświadczenia, można też wykonać huśtawkę (poniższego fragmentu nie powinny czytać osoby zajmujące się wypożyczaniem kajaków) – przed pniem przesunąć punkt ciężkości na tył kajaka (w przypadku kajaków dwuosobowych siedzący z przodu kładzie się na sternika), co powoduje uniesienie dzioba, następnie rozpedzić się i wbić nad pień. Później trzeba przechylić punkt ciężkości na przód kajaka (sternik może wysiąść) i wykorzystać zasadę huśtawki, zsunąć kajak do wody.

Przepusty Przed otwartymi przepustami w zastawkach czy jazach nurt z całej szerokości „ściąga” do przepustu, a zbieżny strumień wody może odwrócić kajak bokiem i zaklinować go. Zbliżając się do przepustu, trzeba zwiększyć szybkość i przebić się przezeń gwałtownym zrywem. Jeśli jednak kajak zostanie ściągnięty bokiem do zapory, trzeba dobrnąć do brzegu i przenieść go na drugą stronę.

Mielizny Ich obecność zdradza zmarszczona i pluskająca woda, dlatego łatwo je ominąć. Jeżeli jednak kajak zaryje dziobem w mieliznę, nurt będzie odwracał go do tyłu. Na mieliznie kamienistej w takim wypadku należy szybko wyskoczyć i zepchnąć kajak na głębszą wodę, bo inaczej kamienie mogą uszkodzić poszycie. W przypadku mielizn piaszczystych trzeba, zarabiając wiosłem, spowodować odwrócenie kajaka przez prąd i zepchnięcie go z mielizny (później, na głębszej wodzie, trzeba kajak zwrócić we właściwym kierunku).

Wiry Dopływając do wiru, trzeba zmniejszyć prędkość, płynąć skrajem i wiosłować zgodnie z kierunkiem wirowania wody.

Mosty Kumuluje się pod nimi kilka zagrożeń – przepływ jest zwykle węższy od koryta, na dnzie zalegają kamienie, a za mostem tworzy się mielizna, pod mostem też niekiedy powstaje próg, który czyni uskok dna powodujący bystrze (nagle przyspieszenie prądu). Przepływając pod mostem, należy zachować dużą ostrożność, zwolnić i przeprowiać się w pewnych odstępach.

Pokonywanie jezior Bezpieczniej jest płynąć blisko brzegu. Przecinając dużą tafłę, można spodziewać się w każdej chwili wiatru i fal – jeśli się pojawiają, trzeba ustawić kajak prostopadle do fali.

Najczęstsze problemy i błędy

Garbienie się Na ból pleców pomaga położenie się w kajaku (gimnastyki i przeciągania lepiej próbować na stałym łądzie).

Zbyt mocne ściskanie wiosła Początkujący kajakarze zazwyczaj mają tak mocny uchwyt, że po dwóch dniach płynięcia robią im się na dłoniach odciski. Odruch idealnego uchwytu, podobnie jak zachowanie właściwej pozycji, przychodzi z czasem. Warto zabrać ze sobą rękawiczki rowerowe – są one dobrym rozwiązaniem przeciw odciskom na dłoniach.

Zbyt głębokie lub za płytkie zanurzenie pióra Optymalną szybkość przy najmniejszym nakładzie sił uzyskuje się, zanurzając pióro wiosła na 1/2–2/3.

Przybijanie po wewnętrznej stronie zakola W zakolach rzek często tworzą się miejsca idealne do biwakowania. Jednak na łuku nurt po wewnętrznej jest szybszy, co utrudnia cumowanie, a koryto znacznie głębsze, dlatego kajakarza wyskakującego do – z pozoru – płytkiej rzeki może czekać niemiła niespodzianka. Nie chcąc rozbić się na zakolu, lepiej przybić do brzegu przed lub za łukiem rzeki.

Brak cumki Jest powszechny zwłaszcza przy kajakach z wypożyczalni. Spławianie kajaka bez cumki lub wciąganie go na stromy brzeg wymaga ekwilibrystyki, nie mówiąc o wysiłku, jaki trzeba w to włożyć.

Długa, puszczone luźno cumka Kiedy zaplącze się w gałęzie, nurt może przewrócić kajak. Cumka powinna być zwinięta, dobrze też zamiast linki umocować cienki, ale mocny łańcuch, zapięty kłódką. Kłódka ułatwia szybkie i mocne zacumowanie kajaka.

Złe obciążenie kajaka Utrudnia manewrowanie i spowalnia przeprawę. Podstawowa zasada brzmi: lżejszy kajakarz (bez względu na płeć) siada z przodu, nawet gdy ma większe doświadczenie i powinien być sternikiem.

Wsuvanie nóg w przestrzeń dziobową Utrudnia manewrowanie (przy niektórych manewrach pracuje niemal całe ciało, a wyciągnięte i unieruchomione nogi usztywniają mięśnie), do tego jest niebezpieczne

Zasady bezpieczeństwa

Niektórym wydaje się, że pływanie kajakiem jest niebezpieczne. Jednak niebezpieczny jest tylko brak wyobraźni. Kajak jest bardzo stabilny, o ile pamięta się, by spokojnie siedzieć na siodełku i by punkt ciężkości pływającego (płynących) był nisko i przemieszczał się tylko wzdłuż kajaka.

- Zdrowie i życie są ważniejsze od najdroższego nawet sprzętu. Jeżeli wir zacznie na dobre wciągać kajak lub dziób zostanie wessany pod pień, trzeba opuścić pokład. Jeżeli przy podtopieniu część ekwipunku pójdzie na dno, lepiej nie nurkować po zagubione rzeczy.
- W przypadku wywrotki nie można stawiać kajaka na głębokiej wodzie – uwięzione w kadłubie powietrze podtrzymuje go na powierzchni. Kajak trzeba podholować do brzegu i dopiero tam odwrócić.
- Jeżeli przy nagłym zwrocie kajakarz wpadł do wody, lecz kajak nie wywrócił się, nie wolno wsiadać do kajaka ponownie na głębokiej wodzie (należy postępować jak w przypadku opisanym powyżej).
- Nie należy forsować tempa. Na pierwszej wyprawie 20 km dziennie to i tak nadto. Po dwóch, trzech dniach warto zrobić dzień przerwy na leniuchowanie: kąpiel w rzece, zwiedzanie okolicy. Poza tym nawet superman codziennie odwiedzający siłownię ma dość delikatną wewnętrzną skórę dłoni i łatwo może nabawić się odcisków, zwłaszcza przy zbyt mocnym trzymaniu wiosła. Na wyprawę warto zabrać maść na odciski i dużo plastrów.
- Wyprawa bez siedzenia, podpórki pod plecy i gąbki jest absolutnie niemożliwa (gąbka służy do szybkiego usuwania wody z kadłuba).
- Na spływ koniecznie trzeba zabrać klapki albo sportowe sandały, w których będzie można bezpiecznie brodzić po wodzie – w rzekach nie brakuje szkła. Ponieważ odbijające się od wody promienie słońca działają bardzo silnie, warto zabrać nakrycie głowy i okulary przeciwsłoneczne, które ochronią przed oparzeniami i udarem.

Osoby potrzebujące ratunku na wodzie powinny:

- wolno podnosić i opuszczać nad głową trzymane oburącz wiosło;
- wolno podnosić i opuszczać ramiona znad głowy w bok;
- machać bluzą, kurtką, rękawnikiem jaskrawego koloru.

W dzień można też puszczać lusterkiem zajączki, nocą zataczać koła latarką. Seria długich dźwięków (gwizd, gwizdek, syrena) oznacza wezwanie pomocy; seria podwójnych dźwięków – „człowiek za burta”.

Informacja turystyczna

Bardo

Punkt informacji turystycznej przy Centrum Kultury i Promocji,
ul. Kolejowa 12, ☎074 817 08 27.

Urząd Miasta i Gminy, ul. Rynek 2, ☎074 817 14 78, 074 817 14 24.

Kłodzko

Informacja Turystyczna, pl. Chrobrego 1 (w budynku ratusza),
☎074 865 46 89.

Lewin Brzeski

Urząd Miejski w Lewinie Brzeskim, Rynek 1, ☎077 424 66 00,
faks 077 424 66 38.

Nysa

Centrum Informacji Turystycznej Omnibus, Rynek 32/2u,
☎/faks 077 433 59 27.

Punkt Informacji Turystycznej, Bastion św. Jadwigi, ul. Piastowska 19,
☎077 433 49 71, biura@twierdzanysa.com.

Recepcja Nyskiego Ośrodka Rekreacji (NOR), Skorochów,
☎077 433 20 26, www.nor.nysa.pl.

Paczków

Punkt informacji turystycznej w lokalu Gminnego Centrum Informacji,
ul. Słowackiego 4; ☎077 431 67 90, gci@paczkow.pl.

Skorochów

**Agroturystyczne Stowarzyszenie Ziemi Nyskiej i Borów
Niemodlińskich**, Skorochów 22, ☎077 433 48 01, www.agroturystyka-
nysa.kalcyt.pl.

Gastronomia

Bardo

Karczma Misoni, Opolnica 51, ☎074 817 13 63,
www.karczma-misoni.e-tur.com.pl.

Pizzeria Verona, Plac Kasztelański 6, ☎074 817 14 26.
Restauracja Pod Złotym Lwem, ul. Główna 19, ☎074 817 13 87,
www.zajazdbardo.com.

Zajazd Pod Złotym Gryfem, pizzeria, ul. Główna 23, ☎074 817 16 32.

Głębinów

Bar Majorka, Głębinów 3b, ☎077 435 62 56.

Bar U Bacy, Głębinów 21, ☎077 435 62 05.

Restauracja Carmen, Głębinów 21, ☎077 433 44 23.

Kłodzko

Bar Kryształowa, ul. Wita Stwosza, ☎074 867 59 14.

Bar Małgosia, ul. Połabska 2, ☎074 867 36 40.

Bistro U Hrabiny, ul. Dąbrówki, ☎074 867 65 66.

Pizzeria Al Dente, ul. Dusznicka 42, ☎074 867 06 66.

Pizzeria Daria, pl. Chrobrego 6, ☎074 867 00 18.

Pizzeria Da Grasso, ul. Rodzinna 93, ☎074 647 07 77.

Pizzeria De Facto, ul. Witosa 6, ☎074 867 50 50.

Pizzeria Ricardo, pl. Chrobrego 1, ☎074 867 15 00.

Pub AK, ul. Armii Krajowej 2, ☎074 867 81 66.

Pub Kameleon, pl. Jagiełły 1, ☎074 867 49 59.

Restauracja Forteczna, Twierdza Kłodzka, ☎074 867 19 55, 0600 980 635, 0603 687 309, <http://forteczna.klodzko.pl>.

Restauracja Korona, ul. Noworudzka 1, ☎074 867 37 37, faks 074 867 07 73, www.hotel-korona.pl.

Restauracja Nad Wodospadem, ul. Malczewskiego 7a, ☎074 867 61 45, www.nadwodospadem.ng.pl.

Restauracja Oregano, ul. Daszyńskiego 10, ☎074 865 90 99.

Restauracja Przy Młynie, ul. Kościuszki 1, ☎074 647 09 97.

Restauracja Śnieżnik, ul. Daszyńskiego 16, ☎074 865 99 33, www.marhaba.ng.pl.

Restauracja W Ratuszu, pl. Chrobrego 3, ☎074 865 81 45, www.wratuszu.pl.

Lewin Brzeski

Restauracja AB, ul. Narutowicza 13, ☎077 412 84 19.

Restauracja Kaskada, ul. Opolska 1, ☎077 412 11 88.

Nysa

Bar Koliba, Morów 64a, ☎077 435 67 65.

Bar Max, ul. Wrocławska 16/18, ☎077 433 20 70.

Bar Pierożek, ul. Gierczak 12, ☎077 433 25 86, 0608 064 293.

Bar Popularny, Rynek 23, ☎077 433 30 15.

Bistro, Rynek 26, ☎077 433 48 80.

Gościniec u Rudka, ul. E. Orzeszkowej 14, ☎077 435 82 32, www.urudka.nysa.pl.

Karczma Trąba, ul. Prudnicka 1, ☎077 433 98 74, www.karczma.nysa.com.pl.

Kawiarnia, Pub, Dyskoteka New-Lucia, Armii Krajowej 26, ☎077 433 00 24, 0502 540 363.

Pizza Piec, Rynek 39/1u, ☎077 433 55 60.

Pizzeria Lucia, ul. Sobieskiego 3, ☎077 433 02 40.

Pizzeria Lucia, ul. Sudecka 11, ☎077 433 02 40.

Pub Lech, ul. Piłsudskiego 12b, ☎0662 999 861.

Pub Mieszko, ul. Lelewela 11a, ☎077 431 09 67, 0605 074 744.

Redos, ul. Wyspiańskiego 1a, ☎077 433 49 72.

Restauracja Kasia, ul. Mickiewicza 25, ☎077 433 80 44.

Staromiejska, ul. Kramarska 22, ☎077 433 00 34.

Tevere, ul. Rynek 36b, ☎077 433 30 03, tevere1@wp.pl.

Tiffany, ul. Wrocławska 17, ☎077 433 37 07.

Winiarnia C'est la vie, ul. Bielawska 5a, ☎077 435 21 11.

Opolnica

Restauracja-Zajazd Misoni, Opolnica 51, ☎074 817 13 63, www.misoni.republika.pl, misoni@vp.pl.

Otmuchów

Kawiarnia Sandacz, ul. Plażowa 1, ☎077 431 55 81,
www.sandacz.emeteor.pl, owsandacz@interia.pl.

Restauracja Na Zamku, ul. Zamkowa 4, ☎077 431 51 48.

Paczków

Restauracja Carcassonne, Rynek 33, ☎077 431 79 70,
restauracja.carcassonne.paczkow@neostrada.pl.

Restauracja przy Hoteliku Kotwica, ul. Chrobrego 2, ☎077 439 01 55,
0661 968 057, www.hotel.paczkow.pl, biuro@hotel.paczkow.pl.

Ścibórz

Ośrodek Turystyczno-Gastronomiczny Galant, ☎077 431 57 57.

Restauracja Tawerna, Ścibórz, ☎077 431 57 16.

Smazalnia ryb Suchy Port, Ścibórz, ☎077 431 57 43.

Skorochów

Pizzeria Lucia Jezioro, ul. Jezioro Nyskie, ☎077 433 81 84,
www.pizzerialucia.pl.

Noclegi

Bardo

Agroturystyka Dom pod Słońcem, Katarzyna i Czesław Grabań,
Janowiec 16, ☎074 817 01 59, 0601 704 587, www.agroturystyka.eww.pl.

Agroturystyka Lipowy Dwór, Wanda i Andrzej Gnutek, Laskówka 29,
☎074 817 01 65, www.lipowy-dwor.prv.pl, inzgnutek@o2.pl.

Agroturystyka Pod Cisową Górą, Joanna i Leszek Cieśla, Brzeźnica 62,
☎074 817 08 92, 074 817 09 68, 0507 033 787,
www.sudety.info.pl/cisowagora, cisowa_gora@go2.pl.

Agroturystyka Pod Nutkami, Dorota Fester, Potworów 21,
☎074 816 71 70, 0602 621 572, www.agro.potworow.prv.pl,
agro.potworow@op.pl.

Agroturystyka Pod Świerkami, Krystyna Skoczeń, Laskówka 37,
☎074 817 16 26, faks 074 817 15 54, 0607 510 339.

Dom Wczasowy Brido, ul. Grunwaldzka 41, ☎074 817 15 67, 0509 273
338, faks 074 817 14 73, www.brido.pl.

Dom Wczasów Dzieciących, ul. Polna 10, ☎074 817 13 65.

Bielice

Chatka Tropera, Małgorzata Jałowiecka, Bielice 2a,
☎074 814 27 12.

Dom gościnny U Majów, Anna i Zbigniew Majowie, Bielice 5a,
☎074 814 27 20, bielice@poczta.onet.pl, www.bielice.info.pl/majowie.

Leśniczówka Rudawiec, Barbara i Adam Korytkowscy, Bielice 7a,
☎074 814 27 42.

Pensjonat Chata Cyborga, Jolanta i Janusz Lignarscy, Bielice 2,
☎074 814 14 22, bielice@kki.net.pl, www.chatacyborga.pl.

Głębinów

Ośrodek Wypoczynkowy Błękitna Zatoka, Głębinów,
48-381 Goświnowice, ☎077 435 62 75, www.blekitnazatoka.com.

Ośrodek Wypoczynkowy Paradise, Głębinów, ☎077 433 44 23,
0600 602 047.

Pensjonat Bar Majorka, ☎077 435 62 56, 0609 746 293, Głębinów 3b.

Kamieniec Żąbkowicki

Hotel Pod Wieżą, ul. Żąbkowicka 9, ☎074 817 36 95.

Ośrodek Wypoczynkowy Tęcza, ul. Zamkowa 4a, ☎074 817 42 00,
owr_kamieniec@op.pl.

Schronisko PTSM Zacisze w miejscowości Starczów, Starczów 43,
☎074 817 32 16.

Kłodzko

Dom Wycieczkowy Na Stadionie, ul. Kusocińskiego 2, ☎074 865 49 60,
www.osir.ng.pl.

Hotel Casa d'Oro, ul. Grottgera 7, ☎074 867 02 16, www.casadoro.pl.

Hotel Korona, ul. Noworudzka 1, ☎074 867 37 37, faks 074 867 07 73,
www.hotel-korona.pl.

Hotel Marhaba, ul. Daszyńskiego 16, ☎074 865 99 33, faks.ng.pl.

Hotel Metro, Boguszyn 79b, ☎074 811 92 00, faks 074 811 92 10,
www.hotelmetro.pl.

Kemping Lossanna, ul. Nowy Świat 57, ☎074 867 30 31, faks 074 867 30 31.

Pokoje gościnne Kłodzko-Zacisze, ul. Czarnieckiego 1-1a,
☎074 867 89 99, 0605 261 258, faks 074 865 98 03, www.klodzko-zacisze.pl.

Schronisko Młodzieżowe PTSM, ul. Nadrzeczna 5, ☎074 867 25 24.

Kozielnio

Agroturystyka Złota Rybka, Kozielnio 38, ☎0600 132 941, 077 431 65 13,
www.agroturystyka.za.pl.

Lewin Brzeski

Pokoje gościnne, Eugenia Smolińska, ul. Partyzantów 9, ☎077 412 73 30,
0603 524 020.

Pokoje noclegowe Adela, Teresa Kawiak, ul. Marzanny 19,
☎0510 143 897.

Ławica

Agroturystyka U Macieja, Ławica 45, ☎074 867 94 44, 0509 349 115,
www.agroturystyka.klodzko.pl.

Nysa

Agroturystyka, ul. 3-go Maja 12, ☎077 431 09 81.

Diecezjalny Dom Formacyjny, ul. Emilii Gierczak 2, ☎077 448 46 70.

Dom Gościnny, ul. Kwiatowa 6, ☎0608 112 963, www.domgoscinnny.nysa.pl.

Hotel Europejski, Skorochów 21k, ☎077 433 53 14, www.europejskihotel.pl.

Hotel Floryda, ul. Krawiecka 24, ☎077 409 11 90, www.floryda.com.pl.

Hotel Piast, ul. Krzywoustego 14, ☎077 433 40 84, www.hotel-piast.com.pl.

Lider, ul. Piłsudskiego 40, ☎077 409 12 61, www.lidernysa.pl/index.html.

Motel Tank (stacja benzynowa), ul. Grodkowska 9, ☎077 433 45 74, www.tank.dytko.pl.

Motelik Lux, ul. Grodkowska 13a, ☎077 433 99 18, www.motelik-lux.com.

Schronisko Młodzieżowe Fire Brigade, ul. Marii Skłodowskiej-Curie 2/8, ☎0698 058 434.

Szkolne Schronisko Młodzieżowe Pod Ziębickim Lwem, ul. Krawiecka 28, ☎077 433 37 31, www.kadett.pl/nysa/.

Turystyka Wiejska Pod Bocianem, Złotogłowiec 150, ☎077 433 90 10, <http://podbocianem.spanie.pl>.

U Rudka, ul. Elizy Orzeszkowej 14, ☎077 435 82 32, www.urudka.nysa.pl.

Villa Navigator, ul. Wyspiańskiego 11, ☎077 433 41 70, www.villanavigator.pl.

Otmuchów

Gościniec Zamek, ul. Zamkowa 4, ☎077 431 51 48, www.zamek.otmuchow.pl, repcja@zamek.otmuchow.pl.

Ośrodek Wypoczynkowy Hala, Stanisław Skawiński, ul. Plażowa 10, ☎077 435 41 24.

Ośrodek Wypoczynkowy Kotwica, ul. Plażowa 8, ☎077 431 53 37.

Ośrodek Wypoczynkowy Marina, ul. Plażowa 7, ☎077 431 50 35, 0605 856 220, www.marina.net.pl.

Pokoje gościnne przy Cukrowni Otmuchów, ul. Fabryczna 4, ☎077 431 50 01.

PTTK Ośrodek Kempingowy, ul. Plażowa 6, ☎077 431 52 25.

Paczków

Dom Przyjaźni, ul. Słowackiego 4/10, ☎077 431 67 90.

Hotel Korona, ul. Wojska Polskiego 31, ☎077 431 62 77.

Hotelik Kotwica, ul. Chrobrego 2, ☎077 431 62 98, www.hotel.paczkow.pl, biuro@hotel.paczkow.pl.

Usługi hotelowe Tani Nocleg, ul. Kopernika 18a, ☎077 431 61 59,

Skorochów

Gospodarstwo Agroturystyczne, Antonia Dominowska, Skorochów 12, ☎077 435 24 85.

Gospodarstwo Agroturystyczne, Skorochów 22, ☎077 433 48 01.

Nyski Ośrodek Rekreacji, Skorochów, ☎077 431 00 78 (I VI–31 VIII), ☎077 433 59 27, ☎077 433 20 26, ☎077 431 00 08 (cały rok), www.nor.nysa.pl.

Pokoje gościnne Komarówka, Skorochów 13, ☎077 433 24 05.

Pokoje gościnne, Marian i Krystyna Hnatyszyn, Skorochów 8, ☎077 433 31 07.

Pokoje gościnne, Skorochów 21a, ☎077 433 90 71, www.skorochow.republika.pl.

Stobrawski Park Krajobrazowy

Agroturystyka, Irena i Roman Gorek, ul. Zawadzkiego 1, Stare Kolnie, ☎077 469 25 98.

Agroturystyka, Janusz Chamot, Podwale 1, Stare Kolnie, ☎077 469 26 08.

Ścibórz

Agroturystyka Małgorzata Szach, Ścibórz 30a, ☎077 431 37 18.

Gospodarstwo Agroturystyczne Sonia, Sławomira Machowska, Ścibórz 18, ☎077 431 30 51.

Pokoje gościnne, Urszula Bednarz, Ścibórz 30, ☎/faks 077 431 30 54.

Topola

Kemping Topola, Topola (przy drodze Topola – Śrem), ☎0604 267 426.

Ośrodek Wypoczynkowo-Rekreacyjny Bartniki, ☎0605 948 507, www.bartniki.republika.pl.

Wójcice

Gospodarstwo Rolne – Agroturystyczne Stowarzyszenie Ziemi Nyskiej i Borów Niemodlińskich, Renata i Adrian Zuber, Wójcice 25, ☎077 431 54 77.

Atrakcje turystyczne

Bardo

Muzeum Sztuki Sakralnej, pl. Wolności 5, ☎074 817 14 21.

Ruchoma szopka panoramiczna, pl. Wolności 5, ☎074 817 14 21.

Kłodzko

Muzeum Ziemi Kłodzkiej, ul. Łukasiewicza 4, ☎074 867 35 70, www.muzeum.klodzko.pl.

Podziemna Trasa Turystyczna im. 1000-lecia Państwa Polskiego, ul. Zawisy Czarnego 3, ☎074 867 30 48, www.osir.ng.pl.

Twierdza, ul. Grodzisko 1, ☎074 867 34 68, www.osir.ng.pl.

Nysa

Muzeum Nyskie, ul. Biskupa Jarosława 11, ☎077 433 20 83, www.muzeum.nysa.pl.

Park Kulturowo-Przyrodniczy Twierdzy Nysa, Bastion św. Jadwigi, ul. Piastowska 19, ☎077 433 49 71, 0602 654 128, www.twierdzanysa.com, biuro@twierdzanysa.com; punkt informacyjno-turystyczny, Małgorzata Klakla, gosia@twierdzanysa.com.

Paczków

Muzeum Gazownictwa, ul. Poczтова 6, ☎077 431 68 34, www.muzeumgazownictwa.pl.

Imprezy cykliczne

Kłodzko

Dni Kłodzka – największa impreza organizowana przez władze miasta od 1961 r.; koniec maja.

Dni Twierdzy Kłodzkiej – rekonstrukcja zdobywania twierdzy kłodzkiej przez wojska napoleońskie w 1807 r.; impreza organizowana od 2008 r.; sierpień.

Międzynarodowe Zderzenia Teatrów, pl. Jagielły 1, ☎074 867 33 64, www.teatrkoku.info, sekretariat@kok.net.pl.

Święto Ulicy Daszyńskiego – festyn organizowany przez władze miejskie, Zespół Szkół Społecznych i Kłodzkie Towarzystwo Oświatowe; początek maja.

Nysa

Dni Nysy – ostatni weekend maja – www.nysa.eu.

Dni Twierdzy Nysa – ostatni weekend lipca – www.nysa.eu.

Dożynki Turystyczne – plaża Jeziora Nyskiego – lipiec.

Festiwal Metalowa Twierdza – trzeci weekend sierpnia, www.ndk.nysa.pl.

Jarmark Jakubowy – trzeci weekend lipca.

Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny Folk Fiesta

– drugi weekend sierpnia – www.ndk.nysa.pl.

Otwarte regaty żeglarskie o Błękitną Wstęgę Jeziora Nyskiego

– trzeci weekend sierpnia – www.nor.nysa.pl.

Organizatorzy spływów po Nysie Kłodzkiej

Centrum Kultury i Promocji w Bardzie, ul. Kolejowa 12, ☎074 817 08 27.

Centrum Turystyki Kajakowej i Aktywnego Wypoczynku Rokana, ul. Śliczna 31c, 50-541 Wrocław ☎071 783 60 02, 0504 028 040, www.kajaki.wroc.pl, info@rokana.com.pl.

Hydroplanet, ul. Strońska 6/3c, 50-540 Wrocław, ☎0665 555 612, 0665 552 887, www.hydroplanet.pl, hydroplanet@hydroplanet.pl.

Klub Turystyki Kajakowej Nektos V przy Oddziale PTTK Fabryczna we Wrocławiu, ul. Kościuszki 13/5, ☎071 344 79 80.

Klub Turystyki Kajakowej Ptasi Uskok, ul. Kochanowskiego 74, 51-601 Wrocław, ☎0506 106 472, www.ptasiuskok.pl, piasecki@hydral.com.pl, miroslawokrasa@op.pl.

Wojskowe Koło PTTK nr 22 Szarotka przy Klubie Garnizonowym w Kłodzku, ul. Walecznych 28, ☎0501 651 410.

Inne

Rafting

X-action, ul. Łęczycka 20, ☎071 78 78 308, 0502 022 578, biuro@x-action.pl, www.x-action.pl.

Skorogoszcz

Stajnia Koni Wyścigowych Skorogoszcz, ul. Za Nysą 1, ☎/faks 077 412 10 93, 0603 870 025, 0502 618 737, rp.piwko@neostrada.pl, www.stajniaskorogoszcz.fc.pl.

Wrocław

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, www.rzgw.wroc.pl, ul. Norwida 34, ☎071 337 88 00, faks 071 328 50 48, rzgw@rzgw.wroc.pl, sekretariat@rzgw.wroc.pl; ul. Wyb. Wyspiańskiego 39, ☎071 328 48 88, zasoby.wodne@rzgw.wroc.pl.

Bibliografia:

1. Bondyr N., *Szlaki wodne Śląska*, Wydawnictwo PTTK Kraj, Warszawa 1983.
2. Broniewski T., *Kłodzko*, Ossolineum, Wrocław 1963.
3. Chrzanowski T., *Bardo*, Ossolineum, Wrocław 1980.
4. Jurasz T., *Dolny Śląsk*, Panorama Turystyczna – KAW, Katowice 1978.
5. Kałuża J., *Trasy Kajakowe na Opolszczyźnie*, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej, Opole 1968.
6. Kłębowski J., *Nysa*, Ossolineum, Wrocław 1972.
7. *Kultura i Oświata*, praca zbiorowa, materiały i dokumenty nr 3, Wojsko i Wychowanie, Oddział Kultury i Oświaty Departamentu Społeczno-Wychowawczego MON, Warszawa 1999.
8. Marcinek K., Waclaw Prorok, *Ziemia kłodzka. Informator turystyczny*, Wydawnictwo Pagina, Kłodzko 1983.
9. Mazurski K., *Sudety*, t.1 i 2, SiT, Warszawa 1978 i 1980.
10. *Miasto Nysa*, praca zbiorowa, PWN, Warszawa 1970.
11. *Nysa w kalejdoskopie*, praca zbiorowa, Wydawca Urząd Miasta i Gminy Nysa, Nysa 1998.
12. Piechocińska J., *Dzieje Kłodzka na przestrzeni wieków*, Ossolineum, Wrocław 1982.
13. *Polska na weekend*, praca zbiorowa, Wydawnictwo Pascal, Bielsko-Biała 2009.
14. *Słownik Geograficzno-Krajoznawczy Polski*, praca zbiorowa, PWN, Warszawa 1992.
15. Steinbora B., Paczków, *Otmuchów*, Ossolineum, Wrocław 1982.
16. Walczak W., *Sudety*, PWN, Warszawa 1968.
17. *Wypis do dziejów Ziemi Nyskiej*, praca zbiorowa, Instytut Śląski w Opolu, Opole 1980.

Tytuł: **Nysa Kłodzka. Przewodnik kajakowy**
Tytuł serii: **FAN**

Przewodnik powstał z inicjatywy i we współpracy z Urzędem Miejskim w Nysie.

Autor: **Krzysztof Klar**
Mapy: **Wydawnictwo Gauss**
Korekta i redakcja: **Joanna Socha**
Koordynator projektu: **Zuzanna Klim**
Projekt graficzny: **DWAJEDEN Maciej Barcik, Adam Peringer**
Skład: **Robert Kupisz**

Zdjęcia na okładce: **Tadeusz Parcej**
Zdjęcia wewnątrz przewodnika: **Tadeusz Parcej**
z wyjątkiem:
Ireneusz Dziugiel: s. 29
Tomasz Gmerek: s. 38
Renata i Marek Kosiński: ss. 54, 79
Bartosz Majdański: ss. 59, 61
Images Copyright, 2009 Used under license from Shutterstock.com:
ss. 35, 40, 47

Bielsko-Biała, 2009
Copyright © Wydawnictwo Pascal

Autorzy i wydawcy tego przewodnika starali się, by jego tekst był rzetelny, nie mogą wziąć jednak odpowiedzialności za jakiegokolwiek skutki wynikające z wykorzystania podanych w nim informacji.

Wydawnictwo Pascal Spółka z o.o.
ul. Kazimierza Wielkiego 26, 43-300 Bielsko-Biała
☎0338282828, faks 0338282829
pascal@pascal.pl, www.pascal.pl

Przewodniki dla firm i agencji reklamowych:

Pascal Creative
Sienna Center, ul. Sienna 73, 00-833 Warszawa
☎0225869230, faks 0225869231
creative@pascal.pl

ISBN: 978-83-7513-600-5

Nyski Ośrodek Rekreacji z siedzibą w Skorochowie

48-381 Skorochów ☎077 433 20 26 www.nor.nysa.pl

Nyski Ośrodek Rekreacji położony jest na północno-wschodnim brzegu Jeziora Nyskiego przy drodze krajowej nr 46 zwanej „Trasą Sudecką”. Ośrodek oferuje noclegi o zróżnicowanym charakterze, oddając turystom do dyspozycji:

- **65 miejsc** w domkach kempingowych i pokojach gościnnych,
- **500 miejsc** na polu namiotowym,
- **42 stanowiska** karawaningowe.

Z oferty można skorzystać **również w okresie zimowym**, gdzie do dyspozycji są 22 miejsca noclegowe w domu typu „POLSPORT”. Ośrodek posiada doskonale prosperującą bazę gastronomiczną, bazę sanitarną oraz parkingi, które tworzą niezbędne zaplecze sanitarno-bytowe.

Udany wypoczynek gwarantuje bogata oferta atrakcji turystycznych, która usatysfakcjonuje nawet najbardziej wybrednego klienta. Rozległa piaszczysta plaża ze strzeżonymi kąpieliskami jest doskonałym miejscem do bezpiecznego plażowania.

Bardzo dużym atutem ośrodka jest jego atrakcyjne położenie.

Z brzegów jeziora rozciąga się piękny widok na **Góry Opawskie i Rychlebskie Ho-**
ry. Rozległa piaszczysta plaża ze strzeżonym kąpieliskiem jest doskonałym miejscem do bezpiecznego i udanego wypoczynku. Wody jeziora są bardzo atrakcyjne dla wędkarzy. Licznie występują tu **sandacze, okonie, sumy** czy **szczupaki**. Można również spotkać chronione gatunki ryb, jak pstrąg potokowy, troć jeziorowa lub śliz. Zbiornik wodny upodobały sobie, jako miejsce koncentracji i postoju wczesną wiosną i jesienią, liczne gatunki przelotnych ptaków wodnych i błotnych m.in. dzikich kaczek i gęsi. Ptaki te tworzą niejednokrotnie wietoszyśne stada. Z tego względu uznano Jezioro Nyskie za ostoję plectwa wodnego o randze europejskiej.

Bliskość miast Dolnego Śląska o bogatej przeszłości historycznej, granicy polsko-czeskiej oraz terenów górzyszych dostarcza dodatkowych możliwości uatrakcyjniania pobytu w ośrodku poprzez organizowanie wycieczek o charakterze krajoznawczym i historyczno-kulturalnym.

W sezonie letnim w ośrodku odbywa się wiele imprez sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych. Należy tu wymienić: regaty windsurfingowe i żeglarskie „**O Błękitną Wstęgę Jeziora Nyskiego**”, turniej siatkówki plażowej, koncerty muzyczne i inne.

Oferowana baza noclegowa i zaplecze sanitarne, zróżnicowana i dobrze prosperująca baza gastronomiczna, piękne położenie krajobrazowe, bogata oferta atrakcji turystycznych oraz miła i fachowa obsługa Nyskiego Ośrodka Rekreacji gwarantują satysfakcję i zadowolenie z wypoczynku.

funkcjonalny **aktywny** niezbędny **PRZEWODNIK KAJAKOWY**

Nysa Kłodzka

Zapraszamy na spływ Nysą Kłodzką. Urozmaicona trasa wiedzie przez urokliwe zakątki Dolnego Śląska i Opolszczyzny. Zmienny charakter rzeki, malownicze krajobrazy, przeprawy przez jeziora, bystrza i przenoski – kajakarze nie będą się nudzić. Przewodnik zawiera szczegółowe mapy szlaku wodnego, zdjęcia, opisy atrakcji turystycznych, a także informacje praktyczne dotyczące organizatorów spływu oraz bazy noclegowej i gastronomicznej. A dla początkujących wiosłarzy – podstawowe informacje na temat techniki pływania kajakiem.

PRZEWODNIK

WODOODPORNY
PAPIER
WODOODPORNY

www.nysa.eu

ISBN 978-83-7513-600-5

Pascal

www.pascal.pl